

Van Afval naar Grondstof beleidsplan | 2022- 2030

2021

2025

gemeente BERGEN

1 SAMENVATTING

De landelijke overheid heeft gemeenten opdracht gegeven om in 2025 nog maar 30 kilogram restafval per inwoner per jaar over te houden. Deze 30 kilogram bestaat uit materiaal in het huishoudelijk restafval wat niet meer kan worden (na)gescheiden en gerecycled. Het rijk zet deze doelstelling kracht bij door de introductie van een rijksbelasting op brandbaar afval (2021 is dit € 33,15 per ton). Hierdoor wordt de noodzaak om te veranderen zowel door een milieubelang als door een financieel belang gedreven.

De maatregelen om de grondstoffenstromen beter gescheiden in te zamelen dragen bij aan een duurzame leefomgeving. Door hergebruik van materialen neemt de druk op schaarse grondstoffen af en vermindert de emissie van CO₂. Een afgeleid effect is dat het mensen ook stimuleert bewuster in te kopen en daarmee de hoeveelheid afval en weggooiproducten te verminderen. Dat draagt weer bij aan een circulaire economie.

Momenteel heeft een gemiddelde inwoner in Bergen nog 232 kilogram restafval (fijn en grof) per jaar. Het restafval in Bergen bestaat voor meer dan 80% uit grondstoffen. Als we deze grondstoffen gaan scheiden, besparen we veel nieuwe grondstoffen en CO₂ om deze nieuwe grondstoffen te maken. Hergebruik kost namelijk velen malen minder energie. Daarnaast raken veel grondstoffen, waar onze economie afhankelijk van is, de komende decennia op. Om te komen tot deze 30 kilogram restafval per jaar per inwoner moeten we op een andere manier gaan inzamelen. Er is een trendbreuk nodig in de wijze waarop afval wordt ingezameld aangezien optimalisatie van het huidige inzamelsysteem niet voldoende effectief is gebleken.

De gemeente Bergen heeft samen op basis van enquêtes, onderzoeken en gesprekken met de raad, haar inwoners, de huidige dienstverlener, en andere gemeenten en experts uit het land de basis gelegd voor het grondstoffenplan dat hier wordt aangeboden. Met deze afgewogen mix aan maatregelen werkt de gemeente aan het behalen van de doelstellingen.

In dit grondstoffenplan is rekening gehouden met het karakter van de verschillende kernen en woningtypen en er maatwerk is voor de diverse doelgroepen

1.1 INVOERING IN TWEE FASEN

De implementatie verdelen we in twee fasen. Op deze wijze kunnen inwoners wennen aan en oefenen met de maatregelen voordat er financiële consequenties aan vast zitten. Uit de ervaringen van andere gemeenten leren we dat het afvalscheidingsgedrag van inwoners het meest verandert als we maatregelen over een langere periode invoeren.

Over alle nieuwe maatregelen communiceren we met onze boodschap waarin de noodzaak voor het scheiden van de grondstoffen steeds herhaald wordt. Hierdoor ontstaat er een verankering van het nieuwe gedrag.

In Fase 1 verbeteren we de service op grondstoffen en versoberen we de dienstverlening op restafval

- 1) Service grondstoffen omhoog;
 - a) Intensivering service bij hoogbouw;
 - b) Uitrol PBD minicontainer aan huis
 - c) Service op OPK omhoog;
 - d) Service op textiel omhoog;
 - e) Service op luiers en incontinentiemateriaal;
- 2) Milieuparkjes op orde;
- 3) Een goede milieustraat met hogere service op grondstoffen.

In Fase 2 voeren we een financiële prikkel in voor het restafval. De invoering van een tariefprikkel start altijd in een nieuw belastingjaar, zodat er geen twee verschillende tarieven gelden in één jaar.

In beide Fasen is er uitgebreid aandacht voor maatwerk voor doelgroepen en het tegengaan van ongewenste neveneffecten.

1.2 TIJDSPAD EN ANDERE BESLUITEN DIE VAN BELANG ZIJN VOOR HET GRONDSTOFFENPLAN

Bij het opstellen van het grondstoffenplan is nog niet bekend welke partij het grondstoffenplan gaat uitvoeren. De gemeente besluit in het najaar of zij voor de inzamelactiviteiten aansluit bij de buurgemeenten in de BUCH en de inzameling laat uitvoeren door de eigen uitvoeringsorganisatie van de BUCH of dat zij opnieuw een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afsluit met HVC.

Daarnaast start momenteel een verkenning voor een circulair ambachtscentrum binnen de BUCH gemeenten. In dit plan wordt meegenomen op welke wijzen de gemeenten in de toekomst willen omgaan met de brengfunctionaliteit voor de grove afvalstromen. Binnen het huidige grondstoffenplan wordt om deze reden niet ingegaan op deze ontwikkelingen.

Indien u akkoord gaat met de besluitpunten stellen wij het volgende tijdspad voor;

1. Mei 2021 Vaststelling uitgangspunten in dit grondstoffenplan
2. Najaar 2021 Keuze voor de uitvoeringsorganisatie en vaststelling financieel kader grondstoffenplan
3. 2022 Op orde maken van de voorwaarden om te starten met een serviceprikkel: rolcontainers, milieuparkjes, inzamelmiddelen
4. 1 januari 2023 Start met de serviceprikkel
5. 2022-2023 Inrichten financiële prikkel
6. Juli- december 2023 Oefenen met financiële prikkel door het verstrekken van een overzicht naar inwoners zodat zij weten welke financiële consequenties hun huidige inzamelgedrag heeft bij de invoering van een financiële prikkel
7. September 2023 Evaluatie implementatie serviceprikkel
8. 1 januari 2024 Invoering van een financiële prikkel
9. Januari 2025 Evaluatie invoering financiële prikkel

2 INHOUDSOPGAVE

1	Samenvatting.....	2
1.1	Invoering in twee fasen.....	2
1.2	Tijdspad en andere besluiten die van belang zijn voor het grondstoffenplan	3
3	Inleiding	6
3.1	Doel	6
3.2	Een gemeente drie kernen	7
3.3	Couleur Locale binnen een gezamenlijke aanpak	7
3.4	Afbakening.....	8
4	Ontwikkelingen	10
4.1	(Inter-)Nationaal.....	10
4.2	Financieel	13
4.3	Inwoners	14
4.4	Inwonerparticipatie	14
5	De huidige situatie	17
5.1	Restafval.....	17
5.2	Bioafval: groente-, fruit-, tuinafval en etensresten.....	19
5.3	plastic, blik en drinkpakken (PBD).....	20
5.4	Papier, glas en textiel	21
6	De aanpak	23
6.1	Ommezwaai in gedrag.....	23
6.2	Succesvol afvalbeleid en best practices op restafval.....	23
6.3	Twee fasen	25
7	Maatregelenpakket.....	26
7.1	FASE 1. Service op grondstoffen verhogen	26
7.2	FASE 1: Service op restafval verlagen.....	28
7.3	FASE 2 Invoeren variabele heffing.....	29
7.4	Snelle en minder snelle adapters	30
7.5	Evaluatie.....	30
8	Maatwerk	31
8.1	Maatwerk rest op afstand	31
8.2	Maatwerk medisch afval	31
8.3	Maatwerk luiers en incontinentiemateriaal	31
8.4	Maatwerk Sociale minima.....	32
8.5	Maatwerk voor inwoners die slecht ter been zijn.....	32
8.6	Maatwerk voor nieuwe bewoners	33
8.7	Maatwerk voor recreatiewoningen	33

9	Neveneffecten	34
9.1	Weerstand	34
9.2	Vervuiling van de grondstoffen	34
9.3	Toename zwerfafval	35
9.4	Dumpingen en bijplaatsingen	35
10	Flankerend beleid	37
10.1	Afvalcoaches	37
10.2	Communicatie	37
10.3	Educatie	39
10.4	Portaal over afvalscheiding	40
11	Financieel kader	41
	BIJLAGE 1: Bron- of nascheiding van plastic blik en drinkpakken	43
11.1	De cijfers in Nederland (2018)	43
11.2	Welk afval is geschikt voor nascheiding	44
11.3	Kwaliteit van het bron- en nagescheiden materiaal	45
11.4	De keuze van de gemeente Bergen	45

3 INLEIDING

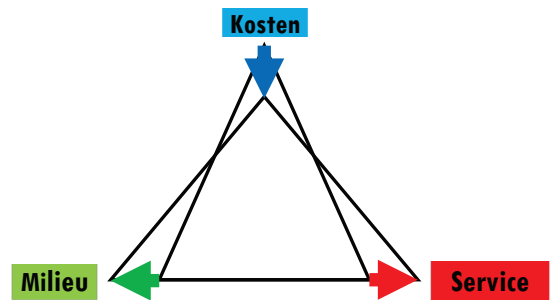
Voor u ligt het nieuwe grondstoffenbeleidsplan van de gemeente Bergen. In dit hoofdstuk gaan we in op het doel, de achtergrond en de afbakening van het plan.

Doel

3.1 DOEL

Het doel van dit grondstoffenbeleid is om tegen **ACCEPTABELE KOSTEN** een zo **HOOG** mogelijk **MILIEU** resultaat en een zo **HOOG** mogelijke **SERVICE** voor inwoners te behalen.

In de praktijk ligt dat genuanceerder. Vaak blijkt dat het verbeteren van de milieuresultaten en/of het verhogen van de service alleen maar mogelijk is tegen hogere kosten. Aan de andere kant zien we in de laatste paar jaren dat de kosten voor afvalinzameling en verwerking stijgen bij gelijkblijvend beleid. Door een goed pakket aan maatregelen kan deze snelle kostenstijging beheersbaar worden gemaakt.

Figuur 1: Afvaldriehoek

In 2020 bieden de inwoners van de gemeente Bergen 232 kilogram ongescheiden restafval per inwoner per jaar aan. Dit bestaat uit 207 kilo huishoudelijk restafval en 25 kilo grof restafval.

De gemeente stelt zich tot doel om de hoeveelheid grof en fijn restafval te reduceren tot maximaal 30 kilo per inwoner per jaar in 2025.

Het restafval in de gemeente Bergen bestaat nog voor ruim tweederde uit grondstoffen. Als we deze grondstoffen gaan scheiden, besparen we veel nieuwe grondstoffen en CO₂ om deze nieuwe grondstoffen te maken. Hergebruik kost namelijk velen malen minder energie. Daarnaast raken veel grondstoffen, waar onze economie afhankelijk van is, de komende decennia op.

Om te komen tot deze 30 kilogram restafval per inwoner per jaar moeten we op een andere manier gaan inzamelen. Er is een trendbreuk nodig in de wijze waarop afval wordt ingezameld aangezien optimalisatie van het huidige inzamelsysteem niet voldoende effectief is gebleken.

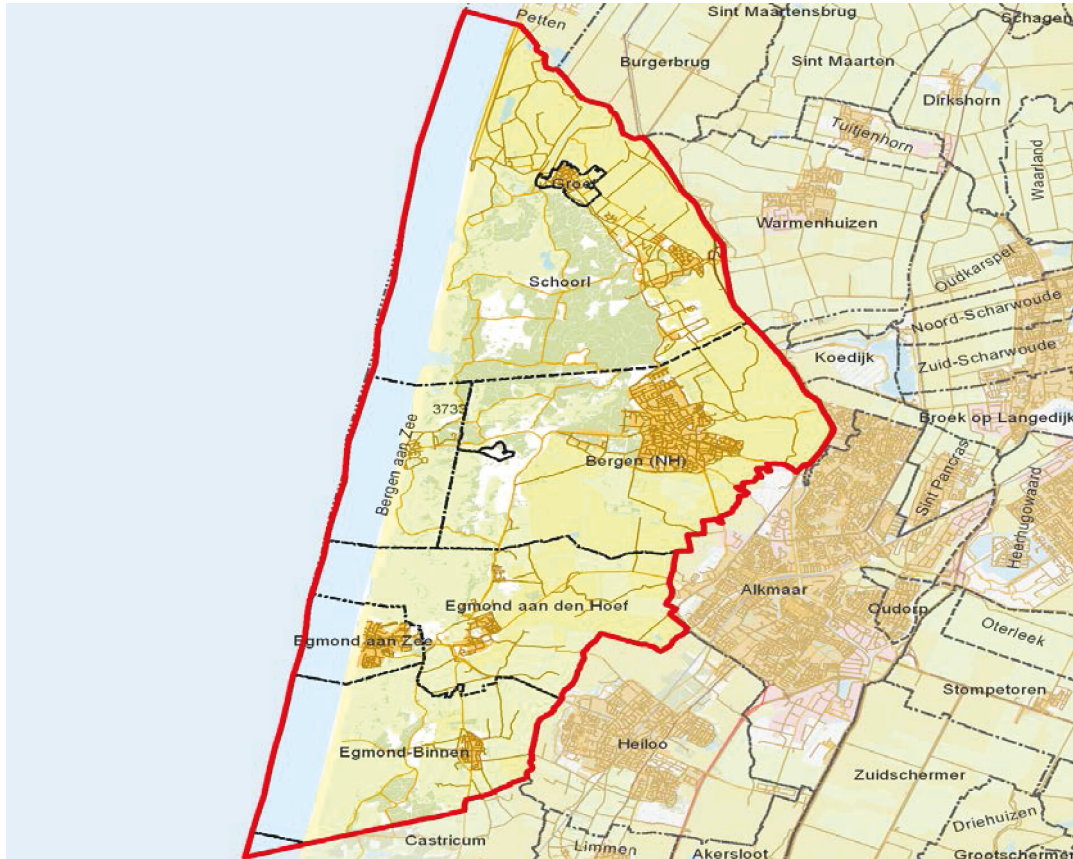
In dit grondstoffenplan 2022 – 2030 vindt u een nauwkeurig samengesteld maatregelenpakket om te komen richting de doelstelling. Het dient als leidraad voor de afvalinzameling. De maatregelen zijn onder andere gebaseerd op onderzoek naar succesvolle maatregelen bij andere gemeenten en een uitgebreide analyse van de afvalinzameling van Bergen. Om afvalscheiding te bevorderen en de hoeveelheid restafval te minimaliseren worden in dit plan de volgende maatregelen voorgesteld:

1. verhogen van de service op grondstoffen;
2. minder vaak inzamelen van restafval;
3. afvalstoffenheffing wordt variabel.

3.2 EEN GEMEENTE DRIE KERNEN

De gemeente Bergen bestaat uit drie gemeentelijke kernen, Bergen, Egmond en Schoorl. In dit grondstoffenplan moeten we hier rekening mee houden. Zo zijn er bijvoorbeeld verschil-

Drie kernen

len in de infrastructuur. In de kernen Bergen en Schoorl zijn de meeste tuinen ruimer van opzet dan bijvoorbeeld in Egmond aan Zee. Dit betekent dat de vraag of een derde container wenselijk is, door de inwoners in de drie kernen anders beantwoord wordt. De hele ge-

Figuur 2: Verschillen tussen de kernen Egmond, Bergen en Schoorl

meente heeft een toeristisch karakter, maar de kernen aan de kust hebben meer te maken met toeristisch afval dan de kernen die iets verder van de kust afliggen.

We houden rekening met de verschillen tussen deze kernen door voor de verschillende groepen maatwerk te introduceren.

3.3 COULEUR LOCALE BINNEN EEN GEZAMENLIJKE AANPAK

Dit grondstoffenplan is geschreven tegen de achtergrond van harmonisatie van beleid binnen de BUCH gemeenten zonder afbreuk te doen aan de couleur locale van de gemeente Bergen.

De harmonisatie van het beleid levert duidelijkheid voor inwoners in het gebied, en levert schaalvoordelen voor de uitvoering en de communicatie binnen de vier BUCH gemeenten. Dit zorgt transparantie naar de inwoners in het hele gebied, en ondersteunt de stappen die we ook al maken op het gebied van grof afval, waar de inwoners in het gehele gebied kunnen kiezen waar ze naar toe willen. De andere drie gemeenten maken alle drie gebruik van

Couleur Locale

een gelijke aanpak voor wat betreft de implementatie, de link van de variabele tarieven richting Cocensus, de inzamelmiddelen en de communicatiestrategie. De gemeente Bergen kan hier eenvoudig bij aansluiten.

Zoals we al eerder aangaven zoeken we in dit grondstoffenplan een balans tussen het enerzijds profiteren van schaalvoordelen door een gezamenlijke aanpak en anderzijds de mogelijkheden tot maatwerk indien een bepaald gebied, kern of doelgroep hier behoefte aan heeft. Op deze wijze is dit grondstoffenplan een maatwerkoplossing binnen een grotere aanpak.

Afbakening

3.4 AFBAKENING

3.4.1 Huishoudelijk afval

Dit plan gaat over afval dat ontstaat bij particuliere huishoudens. Hiervoor hebben gemeenten een 'zorgplicht' die vastgelegd is in de wet milieubeheer. Kort gezegd komt die plicht erop neer dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de inzameling en de duurzame verwerking.

3.4.2 Grof Huishoudelijk afval

Grof huishoudelijk afval is afval dat te groot is om in een inzamelmiddel aan huis te worden aangeboden. Dit afval kunnen inwoners brengen naar één van de drie afvalbrengrstations in de gemeente Bergen, of laten ophalen aan huis. Zoals we al eerder aangaven moet de hoeveelheid grof en huishoudelijk afval samen terug naar maximaal 30 kilo. Ook bij het grove afval moeten er dus nog grote verbeteringen plaatsvinden. De huidige milieustraten voldoen niet meer aan de nieuwe wet- en regelgeving, ook niet als fors geïnvesteerd wordt. Bovendien bieden ze geen faciliteiten om te sturen op een vermindering van het grof restafval. Tegelijkertijd aan dit plan wordt besluitvorming voorbereid voor een circulair ambachtscentrum voor de BUCH gemeenten. Daarom gaan we in dit plan niet nader in op de inzameling van grof huishoudelijk afval bij de milieustraten. Dat wordt binnen het andere plan uitgewerkt. Dit plan houdt wel rekening met inzameling van grof huishoudelijk afval aan huis.

3.4.3 Afval in de openbare ruimte dat ontstaat als gevolg van de inzameling van huishoudelijk afval

Het afval dat in de openbare ruimte ontstaat als gevolg van de inzameling van huishoudelijk afval bestaat uit de volgende elementen:

1. Morsvuil bij de inzameling;
2. Bijplaatsingen: Afval dat inwoners naast de inzamelcontainers zetten, wat er niet in hoort (karton, apparaten, plastic) of er niet in past (meubels, grofvuil).

Deze afvalstromen behandelen we in dit plan.

3.4.4 Bedrijfsafval

Natuurlijk zijn er meer soorten afval. Zo ontstaat er afval bij bedrijven, scholen en verenigingen. Zij hebben net als de gemeente de verplichting om hier op een milieuverantwoorde wijze mee om te gaan en het bevoegd gezag controleert dit. Het bedrijfsafval behandelen we niet in dit plan, met uitzondering van het project van de afvalvrije scholen. Zie hiervoor hoofdstuk 10.3

Toerisme

De gemeente Bergen heeft bezoekers veel te bieden. De kwaliteiten van haar afzonderlijke kernen trekken dan ook veel bezoekers vanuit binnen- en buitenland. Dit betreft zowel dagjesmensen als mensen die langer in de gemeente verblijven en dus ook overnachten in de vele hotels, pensions, recreatiewoningen, B&B 's enzovoort die onze gemeente rijk is. Afval dat ontstaat in hotels, pensions en op vakantieparken is bedrijfsafval. Deze partijen zijn zelf verantwoordelijk voor de afvoer van deze stroom.

Een speciale groep betreft de recreatiewoningen, 2de woningen en B&B 's. Dit afval komt vaak wél bij het huishoudelijk afval terecht. We hebben onderzoek laten doen naar het effect op de hoeveelheid huishoudelijk afval door het toerisme. Dit wordt geraamd op bij benadering 8% additioneel ten opzichte van referentiegemeenten (vergelijkbaar in omvang, verstedelijking en beleid). Dit huishoudelijke-toeristische afval verlangt een aparte aanpak. In hoofdstuk 8 Maatwerk wordt hier nader op ingegaan.

3.4.5 Zwerfafval en hondenpoep

Zwerfafval is afval dat ontstaat in de openbare ruimte. Dit zijn bijvoorbeeld verpakkingen, sigarettenpeuken, kauwgom, hondenpoep etc. Indien inwoners of bezoekers van het dorp dit afval niet bij zich houden of niet in een prullenbak gooien, ontstaat hierdoor zwerfafval.

Zwerfafval is een universeel fenomeen dat afbreuk doet aan de beleving van de openbare ruimte. De gemeente Bergen trekt samen met de buurgemeenten Uitgeest, Castricum en Heiloo op in het ontwikkelen van een aanpak. Deze aanpak zal in een later stadium als een separate beleidsnotitie ter besluitvorming worden aangeboden. De aanpak maakt geen onderdeel uit van de beleidsnotitie over afvalscheiding. Het werkveld is organisatorisch belegd bij straatreiniging.

4 ONTWIKKELINGEN

Dit grondstoffenplan is opgesteld tegen de achtergrond van (inter-)nationale en lokale ontwikkelingen. Hieronder volgt een aantal programma's en ontwikkelingen die van belang zijn voor dit grondstoffenplan.

(inter-)Nationaal

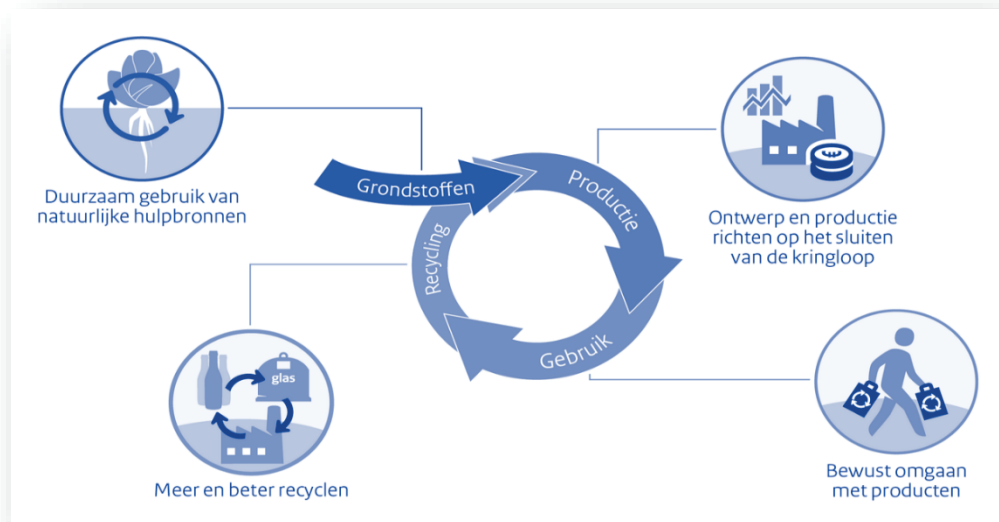
4.1 (INTER-)NATIONAAL

4.1.1 Nederland Circulair in 2050

Veel grondstoffen die we nu gebruiken raken deze eeuw op. Dat betekent dat iemand die in 2000 geboren is tijdens zijn leven gaat meemaken dat allerlei grondstoffen niet meer uit de aarde te winnen zijn. We moeten dus anders gaan kijken naar de grondstoffen die we nu gebruiken. Hoe kunnen we de grondstoffen die overal opgeslagen zijn in producten, gebouwen en afval weer terugwinnen zodat we geen nieuwe grondstoffen hoeven te delven? De Rijksoverheid heeft als doel gesteld dat Nederland in 2050 een circulaire economie heeft ontwikkeld. De ambitie van het kabinet is om samen met maatschappelijke partners in 2030 een (tussen) doelstelling te realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineeraal, fossiel en metalen)

4.1.2 VANG-beleid

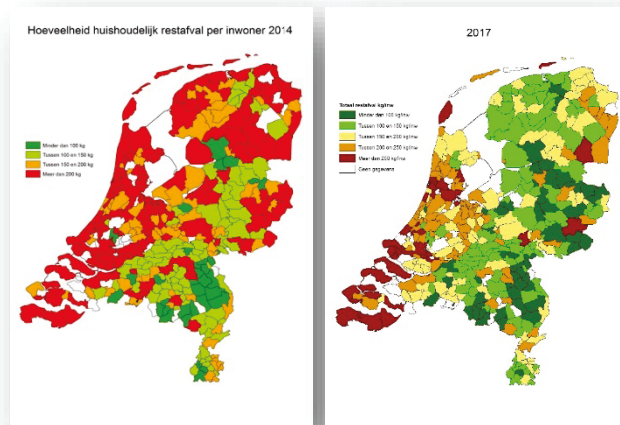
Het programma Van Afval naar Grondstof (VANG Huishoudelijk afval) is een landelijk programma dat tot doel heeft om de hoeveelheid restafval te verminderen. We werken toe naar maximaal 30 kilo restafval per inwoner per jaar in 2025 en 90% hergebruik van grondstoffen.

Figuur 3: Van Afval naar Grondstof (VANG)

Het programma is onderdeel van het landelijke beleidsprogramma Circulaire Economie, dat in 2016 van start ging en dat uitgewerkt is in een vijftal landelijke transitieagenda's. Door het afval niet langer te verbranden, maar opnieuw te gebruiken als grondstoffen, draagt afvalscheiding bij aan het verminderen van de CO2 uitstoot in Nederland.

Het programma is tot nu toe een groot succes. De meeste Nederlandse gemeenten heeft de doelstellingen vervat in lokaal beleid en haalt met dit beleid goede resultaten. Bijgevoegd de startpunten en de ontwikkeling in de eerste drie jaren zoals gepubliceerd door Rijkswaterstaat.

Figuur 4: Ontwikkeling Vang in Nederland tussen 2014 en 2017 t

In de afgelopen jaren zien we de kaart steeds 'groener' worden. Waar in 2014 voornamelijk goede resultaten werden gehaald in Limburg, Brabant en Gelderland zette deze ontwikkeling in 2017 door in het grootste deel van Nederland. De Randstad, Zeeland en het Oostelijke deel van Drenthe/Groningen blijven nog wat achter.

4.1.3 Landelijke producentenverantwoordelijkheid

Niet alleen inwoners zijn verantwoordelijk voor het terugbrengen van het restafval. Ook producenten dragen die verantwoordelijkheid. Het principe van producentenverantwoordelijkheid is dat de producent (financieel) verantwoordelijk is voor het gescheiden inzamelen en her-verwerken van producten als ze in de afvalfase zijn beland. Deze verantwoordelijkheid is wettelijk vastgelegd in een ministeriële regeling. Er bestaat al productenverantwoordelijkheid voor onder andere batterijen, elektrische apparaten, en verpakkingen, waaronder kunststof verpakkingsmateriaal. Het inzamelen van deze stromen is meestal gedelegeerd aan gemeenten, waarvoor gemeenten een vergoeding van het bedrijfsleven ontvangen.

Voor deze stromen is een landelijk dossier waar onder meer de volgende afspraken staan.

- Producenten dragen (deels of geheel) de kosten voor de inzameling en recycling;
- Producenten kunnen daardoor eisen stellen aan de vorm van inzameling, de registratie en aan de acceptatiecriteria. De stroom valt niet meer onder de zorgplicht van de gemeenten. Gemeenten verzorgen nog wel de inzameling indien de producenten hierover met gemeenten afspraken maken, zoals bijvoorbeeld voor verpakkingen en elektrische apparaten. De gemeenten ontvangen hiervoor een vergoeding van de producenten;
- De Overheid (Rijkswaterstaat) en de producenten maken samen afspraken over de toekomst van de producten, waarbij wordt gestuurd op preventie of circulariteit van de producten. Voorbeelden hiervan zijn het verdwijnen van cadmium uit batterijen, cfk's uit koelkasten en meer recent: steeds andere vormen van verpakkingen die in het eindproduct beter recyclebaar zijn;
- Overheid en bedrijfsleven en bedrijfsleven onderling maken afspraken over de hoeveelheid gerecycled materiaal dat door de overheid en de producenten zelf weer wordt verwerkt. Zo worden de producenten en de overheden ook zelf afnemers van de gerecyclede producten.

De productenverantwoordelijkheid voor verpakkingsafval is uitgewerkt in de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022. De overeenkomst bevat afspraken tussen het Rijk, het ver-

pakkende bedrijfsleven en gemeenten (VNG) over de uitvoering van het Verpakkingenbesluit en het realiseren van 90% gescheiden inzameling en hergebruik van plastic afval in het bijzonder.

De overheid overweegt om producentenverantwoordelijkheid ook in te stellen voor producten als matrassen, sigaretten, kauwgom en luiers.

4.1.4 Nieuwe wettelijke scheidingsverplichting

Sinds 1 juli 2020 is het Besluit gescheiden inzameling huishoudelijke afvalstoffen van kracht. Gemeenten zijn nu wettelijk verplicht om gft, papier, metaal, kunststof, glas en elektronische apparatuur gescheiden in te zamelen. Voor textiel en gevaarlijke afvalstoffen gaat deze verplichting in per 1 januari 2025.

Het besluit bevat de mogelijkheid om in bepaalde gevallen af te wijken van het gescheiden inzamelen. Voor metaal, kunststof en glas kan bijvoorbeeld van de verplichting worden afgeweken als een andere manier van inzamelen het potentieel voor hergebruik of recycling niet beïnvloedt. Nascheiden van kunststof en metalen uit restafval blijft daarom mogelijk.

In 2023 verandert bovendien het LAP3 (Landelijke Afvalbeheerplan 3) naar Circulair Materialen Plan 1. We zien dat in steeds meer landelijke wetgeving de circulaire gedachte prominent wordt ingevoerd

4.1.5 COVID -19

De covid-19 pandemie heeft sinds het begin van 2020 een fors effect op het afvalaanbod. Veel Nederlanders werken thuis en laten boodschappen, thuiswerkhulpmiddelen en dergelijke aan huis bezorgen. Dit zorgt ervoor dat we landelijk vanaf maart 2020 een toename zien van met name de hoeveelheid huishoudelijk restafval en de hoeveelheid plastic en een afname in de hoeveelheid bedrijfsafval. Het is op dit moment lastig te voorspellen hoe lang deze ontwikkeling zal doorzetten. De verwachting is dat thuiswerken ook op de langere termijn zal blijven. Op korte termijn moeten alle gemeenten in Nederland rekening houden met extra kosten voor het inzamelen en verwerken van dit extra afval als gevolg van deze ontwikkeling.

4.1.6 AVG

Sinds juni 2018 is de nieuwe wet Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in heel Europa ingevoerd. Deze wetgeving is ook geïntegreerd in het afvalbeleid. Kort gezegd heeft de gemeente verplichting om aan te tonen dat zij op een verantwoorde wijze met de privacygegevens van haar inwoners omgaat. Dit betekent onder meer dat de gemeente moet aangeven met welk doel zij informatie van haar inwoners registreert. De gemeente heeft uit de milieuwet de verplichting om op een zo duurzaam mogelijke wijze de inzameling van het huisvuil van haar inwoners in te zamelen. Hiervoor is registratie nodig. Enerzijds om een efficiënte inzameling in te kunnen richten, en anderzijds om een financiële afrekening te kunnen doorvoeren. De inzameling van het afval valt binnen de afspraken zoals deze zijn vastgelegd binnen het gemeentelijke privacy reglement. De gemeente bewaart de persoonsgegevens niet langer dan nodig is voor de uitvoering van gemeentelijke taken of zoals vastgesteld in regelgeving. Indien er voor specifiek maatwerk (bijvoorbeeld voor medisch afval) aanvullende kaders en/of registraties gelden, wordt binnen de aanvullende regeling extra aandacht besteed aan de privacywetgeving.

4.2 FINANCIËEL

4.2.1 Rijksbelasting op verbranding

Om het ambitieuze VANG-programma kracht bij te zetten heft de overheid sinds 2015 een rijksbelasting op het verbranden van restafval die stapsgewijs is verhoogd. In 2021 betalen alle gemeenten € 33,15 belasting per ton verbrand afval. Dit betekent dat de gemeente Bergen op jaarbasis bijna € 250.000 aan verbrandingsbelasting betaalt. De verwachting is dat deze verbrandingstaks in de toekomst verder zal stijgen.

4.2.2 Vergoedingen voor grondstoffen nemen af

De handel van grondstoffen vindt veelal plaats op wereldniveau. Dit betekent dat de wereldhandel effect heeft op de prijzen van grondstoffen. Dit heeft er in de periode 2005-2015 toe geleid dat de vergoedingen van veel grondstoffen spectaculair gestegen zijn. Sinds 2016 zien we echter een neergaande trend. De opbrengsten van metaal, oud papier en karton en textiel dalen, terwijl de kosten voor hout en matrassen fors stijgen. Een belangrijke reden hiervoor is dat China er voor kiest de grenzen te sluiten voor grondstoffen uit Europa. Een andere belangrijke factor is dat de landen in Oost Europa hun eigen afval gaan recyclen. Hierdoor hebben ze minder grondstoffen en (afgedankte) producten uit West Europa nodig. Daarnaast zien we de prijzen voor ruwe olie fors dalen. Dit zorgt met name in de plastic markt voor verstoring, want het maakt dan 'virgin plastic' (plastic gemaakt van olie) op dit moment goedkoper is dan gerecycled plastic.

4.2.3 Afvalstoffenheffing stijgt

Ontwikkeling afvalstoffenheffing

Bij gelijkblijvend beleid

Figuur 5: Ontwikkeling afvalbeheerskosten

De beide bovenstaande ontwikkelingen zorgen ervoor dat *bij gelijkblijvend beleid* de kosten voor afvalbeheer fors stijgen. Gemeenten die een grote afvalstoffenreserve hebben, kunnen deze kostenstijging in het begin nog opvangen. Gemeenten zonder reserve, of waar de reserve fors is afgenomen, zien de afvalstoffenheffing stijgen, of de dekkingsgraad afnemen. In 2020 steeg de afvalstoffenheffing in Nederland met gemiddeld 8,5%, en in 2021 ging hier gemiddeld nog 10% overheen.

4.3 INWONERS

4.3.1 Interesse voor duurzaamheid groeit

De aandacht voor duurzaamheid en het klimaat groeit. Lokale overheden ondersteunen duurzame energie-initiatieven en gaan over op gasloos wonen. Er zijn subsidies en faciliteiten voor elektrisch rijden. De verkopen van duurzaam voedsel stijgen en er wordt vaker biologisch en vegetarisch gegeten. Inwoners (met name de jonge generatie) vragen aandacht voor de plastic soep en protesteren voor een beter klimaat. Deze vernieuwde aandacht voor duurzaamheid zien we ook terug in afvalscheiding. Het scheiden van afval is de norm en veel inwoners doen graag mee. Maatschappelijk is steeds meer aandacht voor de rol van producenten in de ambitie om afval preventie te stimuleren en verpakkingen te reduceren, ook het inwonerspanel van de gemeente bevestigt dit beeld.

4.3.2 Communicatie verandert

De tijd dat iedereen de (lokale) krant las is voorbij. Sociale media, nieuwsshows, realiteitenprogramma's en buurtapps hebben de functie van informatieverspreiding grotendeels overgenomen. Het voordeel is dat de informatie veel sneller en toegankelijker gebracht kan worden. Het nadeel is dat er geen controle meer lijkt te zijn op het waarheidsgehalte van de informatie die verspreid wordt. Een mening wordt met net zoveel zekerheid verkondigd als een feit en beiden zijn nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Dit maakt communicatie over het nut en de inhoud van afvalscheiding een uitdaging.

4.3.3 Inwoners blijven langer (semi)zelfstandig wonen

Nederlanders worden gemiddeld steeds ouder en blijven langer vitaal. Maar ook de inwoners die minder vitaal zijn wonen in veel gevallen nog zelfstandig, al dan niet met externe ondersteuning. Deze groep is vaak minder mobiel en heeft niet altijd toegang tot moderne communicatiekanalen. Bij het opstellen van nieuw beleid houden we met de groep die minder mobiel is rekening door het inrichten van maatwerk.

4.3.4 Druk op de ruimte in huis en in de openbare ruimte

De behoefte aan huizen, parkeerplekken en ruimte om te recreëren groeit. De (gescheiden) inzameling van afval legt beslag op ruimte in huizen, schuren, tuinen en in de openbare ruimte. De afvalinzameling concurreert hierdoor met andere vormen van ruimtebeslag die voor inwoners vaak hoger op de prioriteitenlijst staan. De afvalinzameling en -voorzieningen kunnen een bron van vervuiling zijn. Tegelijk is het belang van een schone openbare ruimte steeds groter. Alle keuzes voor toekomstige vormen van inzameling worden tegen deze achtergrond van schaarste in de privésfeer en in de openbare ruimte genomen.

4.4 INWONERPARTICIPATIE

Het maken van een plan voor de aanpak van afvalscheiding is slechts een eerste stap. Uiteindelijk wordt het succes van het plan bepaald door de inwoners. Om deze reden hebben we in het voortraject op diverse manieren inwoners betrokken bij het opstellen van dit grondstoffenplan.

4.4.1 Inwoner enquête 2018

In 2018 is voorafgaand aan het proces een grote inwonerenquête gehouden. Deze had een respons van 718 deelnemers. Hiermee is onderzoek representatief voor alle huishoudens van de gemeente, met een foutenmarge van minder dan 5%.

Uit dit onderzoek kwamen de volgende resultaten (zie ook de bijlage):

- Bijna 98% van de respondenten vindt afval scheiden belangrijk of heel belangrijk. Meer dan 80% van de inwoners wil moeite doen voor afvalscheiding omdat het goed is voor het milieu.
- Hoe we beter kunnen scheiden daarover wisselen de meningen.
- Een meerderheid van de mensen geeft aan een derde container aan huis voor plastic, blik en drinkpakken te willen. Uit de enquête blijkt dat er verschil is in de kernen. In Egmond aan Zee is er minder plek voor een derde container, hier is het draagvlak minder.
- Er is een grote vraag naar meer milieuparkjes in de buurt met containers voor PMD en papier.
- Ook bij de hoogbouw is behoefte aan meer mogelijkheid om meer te scheiden.

4.4.2 HVC Enquête 2020

HVC voert elk jaar een inwonerenquête uit. Ook in oktober 2020 is deze uitgevoerd. De cijfers zijn vergeleken met 2019 om trends te zien. Er hebben 103 inwoners van gemeente Bergen meegedaan aan dit onderzoek. Het onderzoek werd tijdens de coronacrisis uitgevoerd, dit had mogelijk invloed op aspecten van de tevredenheid. Dit onderzoek kent dus een iets lagere representativiteit, maar is wel recenter. De uitkomsten van het onderzoek zijn:

- 92% van de inwoners geeft aan zijn afval goed of al zeer goed te scheiden;
- Steeds meer mensen doen dit uit oogpunt van een beter milieu;
- Daarnaast groeit het besef dat beter scheiden leidt tot lagere kosten;
- De groep die neutraal tot zeer positief staat ten opzichte van een tariefprikkel groeit;
- De groep die hier zeer negatief over is wordt kleiner.

4.4.3 Inwonerpanel 2020-2021

De kwalitatieve onderzoeken hebben we in Q4 van 2020 en Q1 van 2021 ook vier avondvullende sessies gehad met een hiervoor opgericht inwonerpanel voor afval en grondstoffen. Door middel van een open werving in het huis-aan-huisblad en op sociale media konden geïnteresseerde inwoners zich opgeven om met ons mee te denken. Rond de 15 personen dachten met ons mee over een succesvolle aanpak voor afvalscheiding. Deze sessies zijn uiteraard niet representatief, maar moeten worden gezien als aanvullend. Het panel fungeert als klankbord, draagt ideeën aan en heeft verdieping gegeven aan de maatregelen die we voorstellen.

Uitkomsten en ideeën uit deze sessies zijn:

Gericht op gemak:

- Afvalscheiden in huis vindt vooral plaats in de keuken. Slimme oplossingen in huis en in de keuken kunnen daarbij helpen.
- Inzameling aan huis voor de grondstoffen plastic en gft; Het bewaren van afval is ook een knelpunt. Een rolcontainer voor plastic aan huis kan daarbij helpen.
- De andere afvalstromen brengen we naar verzamelcontainers in de gemeente. Deze moeten goed bereikbaar zijn; schoon, heel en veilig en niet te ver weg, en ze mogen niet vol zijn als je aankomt.
- Inwoners kunnen kiezen of ze een inzamelmiddel willen en het is belangrijk dat er meerdere formaten rolcontainer worden aangeboden. Bewaren in huis is een belangrijke belemmering voor afvalscheiding. Afvalbakken voor bijvoorbeeld plastic en of papier kunnen hierbij helpen;
- Kunnen verenigingen ook het papier aan huis inzamelen?

Gericht op informatievoorziening:

- Het is niet altijd duidelijk welk afval waarin mag of moet. Hierover moet duidelijker gecommuniceerd worden;
- Geef tip en tricks over afvalscheiding;
- Voor alle deelnemers is het een eyeopener hoeveel van ons restafval bestaat uit etensresten. (60 kilo per persoon per jaar) Er moet hierover veel meer bekend gemaakt worden, en de redenen waarom mensen hun etensresten in de grijze container gooien in plaats van in de groene moeten worden aangepakt;
- Is er informatievoorziening op maat mogelijk, waardoor inwoners inzicht krijgen in het eigen scheidingsgedrag, in vergelijking met anderen;
- Informatie voor doelgroepen zoals toeristen of nieuwe inwoners moet duidelijker
- Betrek scholen en verenigingen bij de informatie over afvalscheiding. De kinderen zijn de afvalscheiders van de toekomst.

Gericht op restafval:

- Kijk ook naar je buurgemeenten;
- Er is draagvlak voor maatregelen die prikkelen om minder restafval aan te bieden. Financiële prikkels werken, maar een beloning werkt communicatief beter dan een bestraffing. Met andere woorden: Afvalscheiding is gunstig voor het milieu en voor je portemonnee;
- Tegelijkertijd wordt er aandacht gevraagd voor de problemen die hierdoor in de openbare ruimte of in de thuissituatie van sommige gezinnen kunnen ontstaan.

Gericht op preventie:

- Afvalscheiding is altijd een sub-optimum. Veel beter is het om het ontstaan van afval te voorkomen. Dit kan door producenten te verplichten om hun eigen producten terug in te nemen. Dit is echter een landelijke maatregel, waarbij de gemeente Bergen geen eigen rol heeft;
- Er zijn in een aantal gevallen duurzamere opties, die soms zelfs lokaal geregeld zijn; koop verpakkingsloos bij bijvoorbeeld de boer, initiatieven van wasbare luiers in plaats van wegwerpluiers, duurzamer textiel, en repaircafé. Deze initiatieven zijn vaak nog onvoldoende bekend. De gemeente kan hier een rol in spelen, door deze partijen bijvoorbeeld in de vorm van een digitaal portaal bij elkaar te brengen.

4.4.4 Evaluatie

De input van de inwonerenquêtes en de sessies met het inwonerpanel hebben we in het dit grondstoffenplan vertaald. Kort gezegd betekent dit de volgende insteek:

We kiezen voor afvalpreventie waar dit kan. Waar dat nog niet lukt zetten we volop in op afvalscheiding. Dit doen we door diverse prikkels.

1. Het makkelijker maken om grondstoffen aan te bieden;
2. De service op restafval versoberen;
3. Een financiële prikkel invoeren op het restafval
4. Maatwerk voor doelgroepen, zoals bijvoorbeeld toeristen, mensen met luiers en incontinentiemateriaal, mensen die slecht ter been zijn;
5. De informatievoorziening intensiveren;
6. Waar mogelijk een lokale circulaire kringloop activeren.

5 DE HUIDIGE SITUATIE

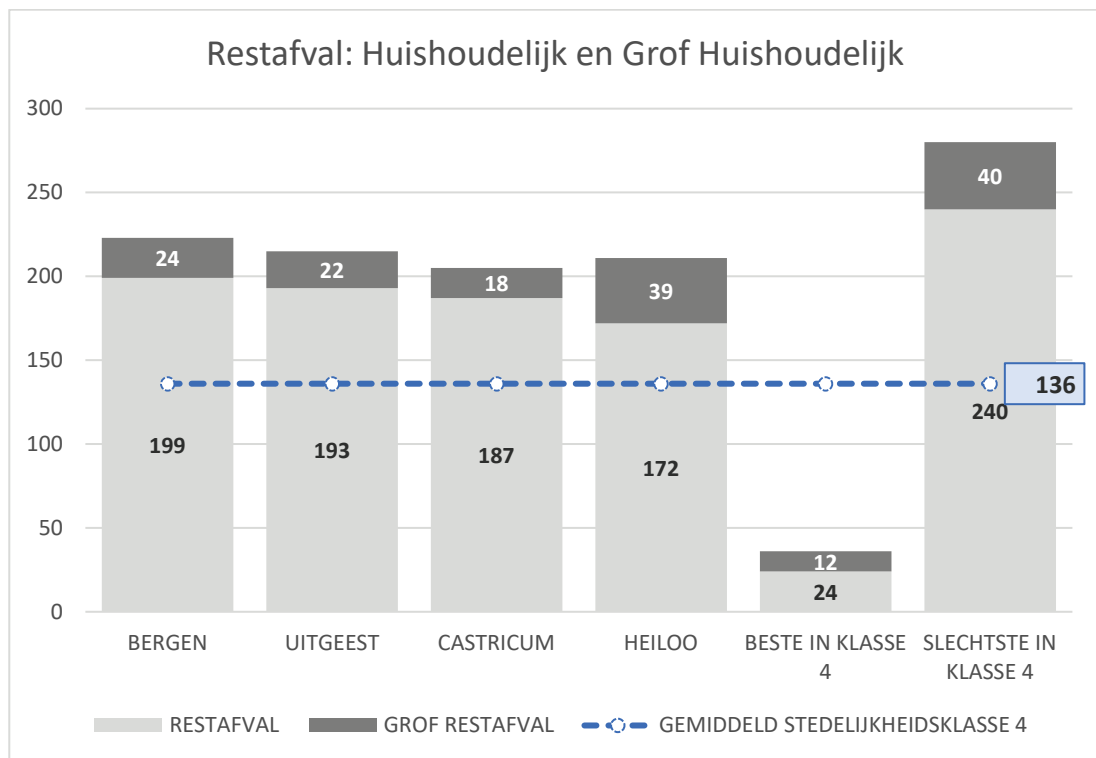
In dit hoofdstuk staat weergegeven hoe de gemeente Bergen presteert op het gebied van afvalscheiding ten opzichte van het landelijk gemiddelde. We maken hiervoor gebruik van gegevens van het CBS¹ van gemeenten in een vergelijkbare stedelijkheidsklasse². Daarnaast vergelijken we de gemeente Bergen met haar buurgemeenten in de UCH.

Restafval

5.1 RESTAFVAL

Restafval bestaat uit ongescheiden huishoudelijk afval dat de inzamelaar ophaalt uit de restafval containers en in de (inpendige en uitpendige) verzamelcontainers. Daarbij komt het grove restafval van de grof huisvuil inzameling en het afval dat inwoners inleveren op de milieustraat. Het restafval uit de laagbouw gaat direct naar de verbrandingsinstallatie. Het restafval uit de verzamelcontainers sorteert de verwerker na en haalt hier eerst het plastics, blik en drinkpakken uit. Wat er overblijft gaat alsnog naar de verbranding.

5.1.1 Resultaten (grof) restafval

Figuur 6: (Grof) restafval in de gemeente Bergen

De gemeente Bergen stond in 2019 met 223 kilo brandbaar afval op de 105^e plek van de 120 gemeenten in stedelijkheidsklasse 4 die informatie aanleverden. Gemiddeld werd er in stedelijkheidsklasse 136 kilo restafval per inwoner per jaar ingezameld. Dit bestaat uit 113 kilo huishoudelijk afval en 23 kilo grof huishoudelijk afval. Voor wat betreft grof huishoudelijk

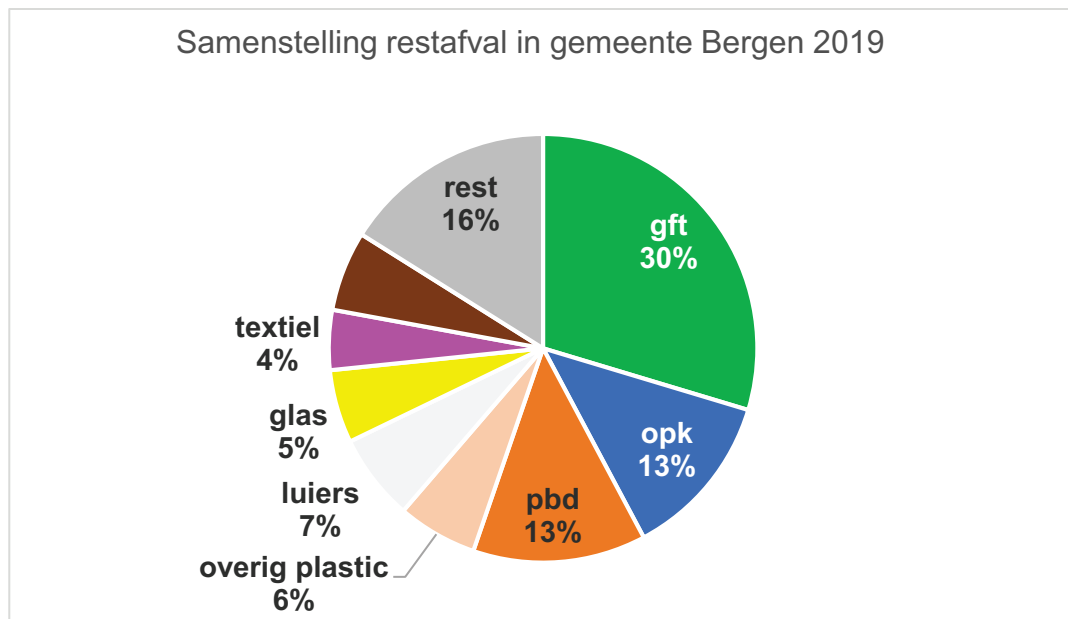
¹ Omdat de cijfers van het vorig jaar elk jaar pas in de zomer worden aangeleverd aan het CBS maken we gebruik van de cijfers uit 2019.

² De stedelijkheidsklasse geeft een indicatie van hoeveel mensen er binnen een gebied wonen. De stedelijkheidsklasse van de gemeente Bergen is 4; weinig stedelijk. Op deze manier kunnen we vergelijkbare gemeenten naast elkaar zetten.

afval scoort de gemeente Bergen dus redelijk gemiddeld. Voor wat betreft het huishoudelijk afval uit de grijze containers en de verzamelcontainers is er nog een forse verbetering mogelijk en noodzakelijk. In 2020 stijgt de hoeveelheid restafval naar 207 kilo en de hoeveelheid grof restafval zelfs naar 28 kilo per inwoner per jaar³.

5.1.2 Samenstelling van het restafval

De gemeente Bergen houdt elk jaar een sorteeraanlyse. Een sorteeraanlyse is een manier om de samenstelling van het huishoudelijke restafval te bepalen. Op diverse plekken in Bergen neemt een gespecialiseerd bedrijf monsters van het restafval. Deze monsters sorteren zij handmatig uit om te zien hoe het restafval is samengesteld. Het grof huishoudelijk afval is in de sorteeraanlyse buiten beschouwing gelaten.

Figuur 7: Sorteeraanlyse 2019 gemeente Bergen

De sorteeraanlyses voor 2019⁴ voor de gemeente Bergen laten het volgende beeld zien:

Minder dan 20% van het afval dat inwoners in de restafval container gooien is echt restafval (ca. 40 kilo). Meer dan 80% van alles wat in de restafval container gaat zijn grondstoffen die gerecycled kunnen worden als ze apart worden aangeboden.

- 1) Het grootste aandeel van het restafval is het composteerbaar afval. Ruim 30% (ofwel 63 kilo van de 207 kilo per inwoner per jaar) van alles dat inwoners in de gemeente Bergen in de restafval container gooien, bestaat uit composteerbaar afval. Dit composteerbaar afval hoort in de gft container.
- 2) Plastic (27 kilo per inwoner per jaar) en oud papier (27 kilo per inwoner per jaar) zijn samen nog eens goed voor 26 % van het restafval. Dat hoort in de PBD of oud papier verzamelbakken.

³ De hoeveelheden afval in 2020 zijn sterk beïnvloed door Corona. Deze hoeveelheden verminderen naar alle waarschijnlijkheid weer indien er minder thuis wordt gewerkt.

⁴ De sorteeraanlyse voor 2020 was nog niet beschikbaar, maar zal naar verwachting weinig afwijken van het beeld in 2019

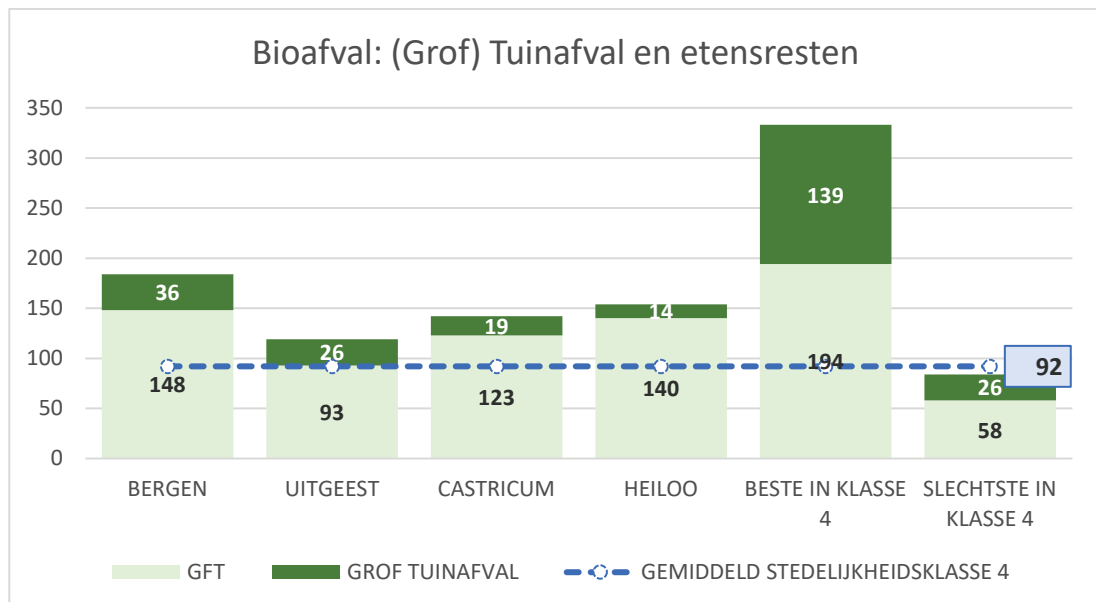
- 3) De rest van het herbruikbaar afval bestaat uit grof afval (met name metaal, hout en hard plastic), elektrische apparaten, luiers, glas en textiel (samen 28% ofwel 58 kilo per inwoner per jaar). Grof afval kunnen de inwoners inleveren op de milieustraat. Glas en textiel in de verzamelcontainers die op centrale punten staan. Voor luiers komt er een maatwerkoplossing vooruitlopend op de mogelijkheid in de toekomst om ook deze afvalstroom te recyclen
- 4) Slechts 16% van het afval is afval is echt restafval dat niet gerecycled kan worden. Dit komt neer op ca 33 kilo per inwoner per jaar.
- 5) De afvalstroom die de inwoners van de gemeente Bergen het best scheiden is glas. Zo wordt er jaarlijks gemiddeld zo'n 36 kilo glas per inwoner aangeboden. Dit is 10 kilo meer dan gemiddeld in Nederland. Toch zien we in de sorteeraanalyse dat ook in deze stroom nog verbetering te behalen is.

Op basis van de sorteeraanalyse zien we dat meer dan de helft van het restafval bestaat uit composteerbaar afval, oud papier en plastic, blik en drinkpakken. Inwoners kiezen, al dan niet bewust, voor het gemak en/of de gewoonte van hun restafvalcontainer.

5.2 BIOAFVAL: GROENTE-, FRUIT-, TUINAFVAL EN ETENSRESTEN

Bioafval is al het afval dat biologisch afbreekbaar (composteerbaar/vergistbaar) is. Met andere woorden, al het plantaardig tuinafval en alle groente-, fruit- en etensresten. Dit betekent alle schillenresten die vrijkomen bij de bereiding van eten, maar ook alle restjes die overblijven na de maaltijd (inclusief botten en graten). Een derde component is eten dat nooit bereid wordt, maar rechtstreeks van de koelkast de afvalcontainer ingaat (verspilling). Voorheen gebruikte we voor deze afvalstroom de term GFT. Deze term is minder geschikt, omdat bij het composteerbaar afval ALLE etensresten mogen worden weggegooid en niet alleen groente en fruit. Daarom spreken we vanaf nu over groente-, fruit-, tuinafval en etensresten (gft-e) of bioafval. Bioafval is ook de nieuwe benaming in de wetgeving.

5.2.1 Resultaten Bioafval: (grof) tuinafval en etensresten

Figuur 8: (Grof) Tuinafval en etensresten in de gemeente Bergen

De hoeveelheid GFT fluctueert elk jaar. In 2020 werd er 156 kilo gft en 39 kilo grof tuinafval ingezameld.

5.2.2 De uitdaging

De meeste gemeenten slagen er goed in om het tuinafval gescheiden in te zamelen. De inzamelrespons is zeer hoog

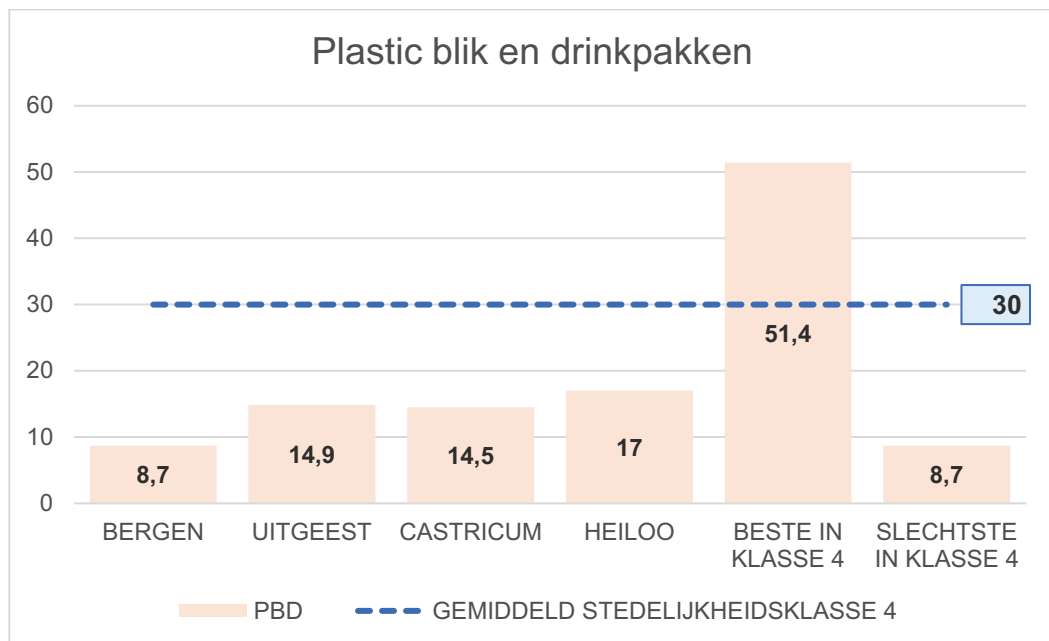
Het inzamelen van etensresten blijft sterk achter. Sinds de introductie van de gescheiden inzameling van gft gooien inwoners deze afvalstroom nog grotendeels in het restafval. Inwoners geven in onderzoeken aan dat dit komt omdat ze de stroom 'vies' vinden; er komen vliegjes en vliegen op af, wat zorgt voor maden en het gaat snel vies ruiken

Mensen die geen of nauwelijks composteerbaar afval scheiden		Mensen die hun composteerbaar afval wel (willen) scheiden
Hoogbouw	Laagbouw	Alle woningtypen
Het is gemakkelijker om niet te hoeven nadenken en al het afval in één klap in één container te gooien		Onduidelijkheid over wat er bij het composteerbaar afval hoort
Het afval stinkt. Er komen (fruit)vliegjes en maden op af.		
Er is maar één bak in de keuken		
Geen gevoelde urgentie/ 'het is maar zo weinig'		
Er zijn geen inzamelmiddelen voor composteerbaar afval		

5.3 PLASTIC, BLIK EN DRINKPAKKEN (PBD)

Het grootste volume van het afval bestaat uit plastic, blik en drinkpakken. Slechts 13% van het restafval in de gemeente Bergen bestaat uit verpakkingen, blik en drinkpakken, maar dit neemt wel ruim meer dan de helft van de ruimte in de afvalcontainer in. Door deze verpakkingstroom gescheiden in te zamelen ontstaat bij inwoners het grootste besef dat er eigenlijk maar heel weinig restafval over blijft. Hierdoor zien we in het hele land bij proeven die gericht zijn op bronscheiding van PBD dat het ook een effect heeft op de gescheiden inzameling van de andere huishoudelijke stromen. Kort gezegd: doordat inwoners PBD beter scheiden, scheiden ze ook hun bioafval en oud papier en karton beter.

5.3.1 Resultaten PBD: plastic blik en drinkpakken

Figuur 9: Plastic, blik en drinkpakken in de gemeente Bergen

Bovenstaand zijn de cijfers van 2019. In 2020 werd er in Bergen bijna 30% meer PBD ingezameld, en komt het totaal op bijna 11,5 kilo per inwoner per jaar.

In de eerste jaren van de gescheiden inzameling van kunststof verpakkingen werd de communicatie bemoeilijkt, doordat er vanuit de producentenverantwoordelijkheid nogal wat regels waren opgesteld. Niet al het plastic mocht in de zak en ook niet al het verpakkingsmateriaal. Overheid en het verpakkend bedrijfsleven hebben hierover nu een nieuwe afspraak gemaakt. Hierdoor mogen sinds dit jaar alle verpakkingen in dezelfde zak, dus ook bijvoorbeeld de chipszakken⁵. Hierdoor wordt de communicatie richting de inwoners een stuk makkelijker. Ook het bad-eendje mag voortaan gewoon in de zak voor PBD.

5.4 PAPIER, GLAS EN TEXTIEL

De grondstoffen oud papier/karton, glas en textiel zamelt de gemeente Bergen gescheiden in uit de verzamelcontainers die op centrale locaties in de wijken staan.

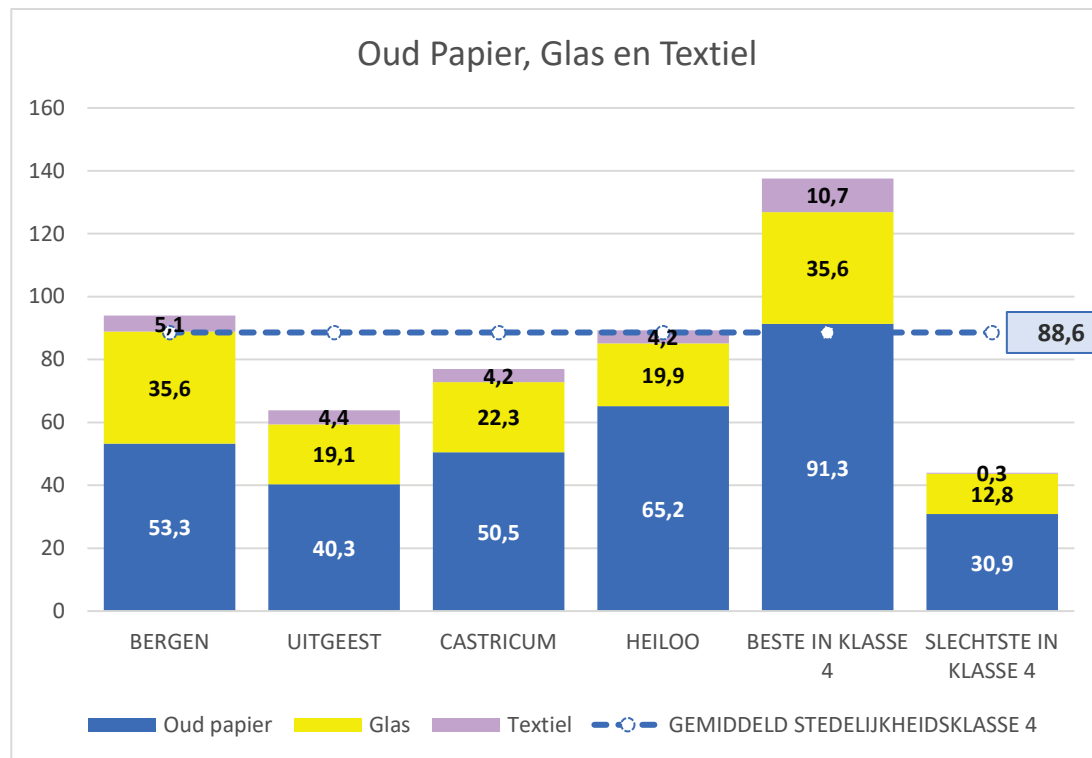
De hoeveelheid oud papier en karton nam de afgelopen jaren gestaag af. Dit is een landelijke trend. Door de digitalisering en de gratis artikelen van kranten en tijdschriften hebben deze fors minder abonnees voor de papieren variant. De hoeveelheid brievenpost is ook afgenomen. Alleen de hoeveelheid karton neemt fors toe door de grote hoeveelheden pakketpost. Deze ontwikkeling wordt door de COVID-pandemie alleen maar versterkt. De huidige inzamelmiddelen zijn minder goed toegerust voor grote hoeveelheden karton. Daarom zal de inzamelmethode van deze afvalstroom op termijn landelijk naar alle verwachting gaan veranderen.

De hoeveelheid glas per inwoner per jaar blijft nagenoeg gelijk. De hoeveelheid textiel neemt landelijk toe, terwijl de kwaliteit van het aangeboden textiel afneemt. Dit heeft enerzijds te maken met de kwaliteit van het textiel (one season fashion) en anderzijds met de vervuiling van de inzamelcontainerken.

De cijfers voor 2020 zijn als volgt: papier blijft ongeveer gelijk met ruim 52 kilo, Glas neemt ondanks de al zeer hoge hoeveelheden nog eens fors toe (er wordt nu ruim 41 kilo gemiddeld per inwoner per jaar ingezameld. Dat is ruim 10 kilo meer dan in de rest van Nederland. Textiel neemt licht af en komt op bijna 5 kilo uit

⁵ Hiermee wordt invulling gegeven aan de producentenverantwoordelijkheid voor verpakkingen. Het is niet de taak van inwoners om op te letten als producenten verpakkingen op de markt brengen die niet kunnen worden gerecycled. Dit is aan de industrie zelf. Nu ligt de prikkel om de verpakking aan te passen zodat deze wel kan worden gerecycled weer bij de producent.

5.4.1 Resultaten Oud papier, glas en textiel

Figuur 10: Oud papier, glas en textiel in de gemeente Bergen

De lijn van het gemiddelde cijfer betreft een optelsom van oud papier, glas en textiel. Gemiddeld komt er in stedelijkheidsklasse 4 zo'n 88.6 kilo vrij.

6 DE AANPAK

In 2020 zamelde de gemeente Bergen 232 kilo ongescheiden restafval per inwoner per jaar in. Dit is opgebouwd uit 207 kilo huishoudelijk restafval en 25 kilo grof restafval. De gemeente wil deze hoeveelheid verminderen tot maximaal 30 kilo per inwoner per jaar in 2030. Om te komen tot een trendbreuk in de hoeveelheid restafval is het belangrijk om een combinatie van maatregelen door te voeren.

Gedrag

6.1 OMMEZWAAI IN GEDRAG

Het verbeteren van afvalscheiding vraagt een verandering van het gedrag van inwoners. Een groot deel van ons gedrag is onbewust gewoontegedrag. Een schatting van de verhouding: 5% bewust versus 95% gewoontegedrag. Dit is handig wanneer het 'business as usual' is, maar wanneer we een verandering willen bewerkstellingen vormen deze ingesleten gewoontepatronen juist een belemmering. De uitdaging is om dit gewoontegedrag (onbewust gedrag) te veranderen.

Bij afvalscheiding komt hier nog bij dat (bijna) iedereen er oprecht van overtuigd is dat hij het 'al goed doet'. Dit betekent dat vooral met onbewust gedrag en normenpatronen aan de slag moeten en mensen bewust moeten maken dat dat hun inschatting van 'goed' gedrag nog onvoldoende is om ook een goed resultaat te halen.

Best Practices

6.2 SUCCESVOL AFVALBELEID EN BEST PRACTICES OP RESTAFVAL

Succesvol afvalbeleid is een combinatie van ontmoedigen van restafval, het makkelijker maken om grondstoffen aan te bieden en het goed communiceren over nut en noodzaak (en het waarom en hoe) van afvalscheiding.

Hoe een inzamelsysteem is ingericht (service), bepaalt voor een groot deel in welke mate inwoners het afval gescheiden (milieu)aanbieden. Aan de andere kant bepaalt het geboden serviceniveau ook de kosten die met het inzamelsysteem gemoeid zijn. Belangrijk is daarbij onderscheid te maken tussen het serviceniveau voor restafval en voor grondstoffen. Uit de evaluatie blijkt dat het huidige inzamelsysteem van Bergen te veel is gericht op service op restafval waarvoor de gemeente hoge inzamelkosten maakt en de verwerkingskosten hoog uitvallen. Door het serviceniveau te verleggen van restafval naar grondstoffen wordt afvalscheiding bevorderd, de kosten (voor restafval) verlaagd en de minderkosten⁶ of opbrengsten van grondstoffen verhoogd.

We moeten als het ware een nieuwe norm introduceren. Immers wanneer iemand iets wil, iets normaal vindt, iets makkelijk vindt of zich er prettig bij voelt vertoont hij eerder het gewenste gedrag. Met als gevolg dat bijvoorbeeld minder controle nodig is, minder regels noodzakelijk zijn, minder handhaving nodig is en minder onbegrip en weerstand opgeroepen wordt bij de doelgroep. En dit heeft weer een positieve invloed op bijvoorbeeld het imago, waardering, tevredenheid, betrokkenheid of leefbaarheid

- Maatregelen om de hoeveelheid restafval te beperken vormen de basis van een goed afvalbeleid.
- De service op grondstoffen ontzorgt de inwoners met scheiden van afval en maakt het makkelijker voor ze. Vaak waarderen de inwoners deze maatregelen.

⁶ Het is een misvatting dat alle grondstoffen geld opbrengen. GFT kost bijvoorbeeld ook geld om te recyclen. Het is echter veel minder geld dan om dezelfde hoeveelheid te laten verbranden, dus financieel altijd aantrekkelijker.

- Door middel van communicatie leggen we aan inwoners uit wat we doen en waarom. Daarnaast leggen we uit wat hun rol is in het proces. De inwoners geven op hun beurt aan wat ze nodig hebben om dit tot een succes te maken

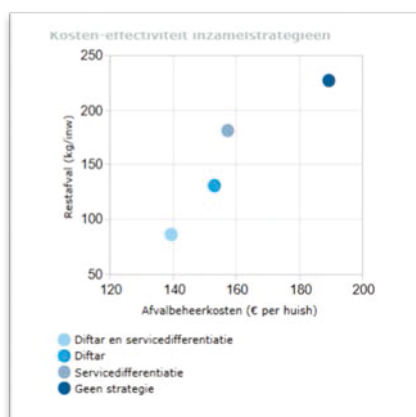
Bijna iedere gemeente in Nederland voert zijn eigen unieke set met maatregelen in. Toch is er een aantal algemene trends te zien in met name de aanpak. Al deze maatregelen maken het aanbieden van restafval minder aantrekkelijk dan het aanbieden van gescheiden grondstoffen, zodat deze maatregelen de inwoners prikkelen om hun gedrag te veranderen.

Zonder maatregelen op het restafval leveren de maatregelen op de grondstoffen nauwelijks resultaten op.

De maatregelen op het restafval zijn te verdelen in:

- 1) Tariefprikkel: Inwoners betalen voor het aanbieden van restafval. Het vastrecht wordt lager en inwoners betalen per keer dat zij hun container of zak aanbieden. Hierdoor zijn inwoners die hun afval goed scheiden minder duur uit dan inwoners die al hun afval bij elkaar aanbieden in de restafval container.
- 2) Serviceprikkel op restafval. Deze zijn er in twee varianten:
 - a) Minder vaak inzamelen van het restafval, eventueel gecombineerd met het vaker inzamelen van grondstoffen;
 - b) Het wegbrengen van het restafval naar een locatie die op ruime loopafstand van de woning staat.
- De serviceprikkel op grondstoffen zijn divers. Mogelijkheden zijn: Het verhogen van de service op grondstoffen door een ander inzamelmiddel (bijvoorbeeld de PBD container);
- De introductie van hulpmiddelen voor de inzameling, bijvoorbeeld bakjes en zakjes voor etensresten;
- De introductie van maatwerk voor incontinentiemateriaal en luiers.

Kijken we naar de landelijke Benchmark afvalinzameling dan zien we dat er een groot verschil in resultaten is, die te verklaren is met de maatregelen die zij nemen op het restafval. In de benchmark doen 156 gemeenten mee die onderling hun gegevens vergelijken:

Figuur 11: Benchmark Inzamelsystemen

1. Gemeenten zonder ontmoedigende maatregelen op het restafval (35%) hebben over het algemeen meer dan 200 kilo restafval.
2. Gemeenten die het restafval minder vaak inzamelen, of het afval wegbrengen naar een ondergrondse container (31%) kunnen hiermee tussen de 50 en 75 kilo restafval per inwoner per jaar besparen.
3. Gemeenten die alleen een gedifferentieerd tarief (Diftar) hebben ingevoerd (13%), waarbij inwoners moeten betalen voor de hoeveelheid restafval die ze aanbieden, besparen gemiddeld ca 100 kilo.
4. Gemeenten die een combinatie van een tariefprikkel (Diftar) en een serviceprikkel hebben ingevoerd (21%) scoren het beste. Zij scoren gemiddeld ruim onder de 100 kilo restafval. Een aantal van deze gemeenten heeft de doelstelling van 2025 inmiddels gehaald.

6.3 TWEE FASEN

De gemeente Bergen moet een grote stap maken om de hoeveelheid afval te verminderen van 223 kilo naar 30 kilo. Zoals de best practices aangeven, is een combinatie van service-maatregelen met een financiële prikkel hiervoor de beste route.

Wij adviseren een gefaseerde aanpak om de hoeveelheid restafval te verminderen en de afvalscheiding te verbeteren. Uit de ervaringen van andere gemeenten leren we dat het afvalscheidingsgedrag van inwoners het meest verandert als we maatregelen over een langere periode invoeren.

Over alle nieuwe maatregelen communiceren we met onze boodschap waarin de noodzaak voor het scheiden van de grondstoffen steeds herhaald wordt. Hierdoor ontstaat er een verankering van het nieuwe gedrag. De eerste fase bestaat uit het invoeren van de service-maatregelen. De wijkcontainers worden aangevuld, iedereen in de laagbouw krijgt een rolcontainer voor plastic, blik en drinkpakken, en we gaan alle containers aan huis elke drie weken inzamelen.

Vanaf 1 januari 2024 (fase 2) voeren we een financiële prikkel in voor het restafval. De invoering van een tariefprikkel start altijd in een nieuw belastingjaar, zodat er geen twee verschillende tarieven gelden in één jaar. De gemeente moet de invoering van een financiële prikkel goed voorbereiden. We beginnen in Bergen met het zorgen dat de dienstverlening overal op orde is. Dit betekent het aanvullen van verzamelcontainers voor de grondstoffen, het zorgen voor inzamelvoorzieningen voor GFT voor de hoogbouw, en het inregelen van maatwerk dat ervoor zorgt dat er geen inwoners in de problemen komen door het invoeren van de nieuwe dienstverlening (zie hoofdstuk 8).

Op 1-1-2023 hebben alle inwoners in de laagbouw een rolcontainer voor plastic, en gaan we alle containers 1x per 3 weken legen. Inwoners kunnen hierdoor wennen aan de nieuwe service, en merken dat goed gebruik van de plastic en gft container ervoor zorgt dat er veel minder restafval overblijft.

Direct na de invoering gaan we ook aan de slag met de implementatie van de financiële prikkel. Deze wordt in eerste instantie PRO FORMA ingevoerd. Dit betekent dat de inwoners wel hun ledigingsgegevens kunnen inzien, en de consequenties van een tariefprikkel inzichtelijk krijgen, zodat ze kunnen oefenen met wat een verschil in scheidingsgedrag voor effect heeft.

Daar waar er vooraf geen maatwerk gepland is, maar gedurende de implementatie wel behoefte ontstaat, geeft het de mogelijkheid om aanpassingen te doen, alvorens de financiële prikkel ingevoerd wordt.

Doordat je in twee Fasen implementeert, communiceer je ook op twee momenten. Maar wel steeds met dezelfde boodschap. Veranderingen in gedrag kennen vaak een langere doorlooptijd, waarin steeds nieuwe stapjes worden gezet. Met deze aanpak introduceert de gemeente langzaam de nieuwe norm, waarbij afvalscheiding normaal is en het aanbieden van restafval verminderd. Op deze manier creëert de gemeente draagvlak voor de nieuwe fase.

7 MAATREGELENPAKKET

Zoals we zagen in de best practices [6.2] is het invoeren van een variabele heffing in combinatie met het minder vaak (laagfrequent) inzamelen van restafval de beste strategie. Dit is de strategie die, na een variabele heffing in combinatie met omgekeerd inzamelen, de grootste reductie van het restafval tot gevolg heeft.

Voorwaarde voor deze strategie is dat het serviceniveau voor grondstoffen op orde is. Om die reden worden voor Bergen de volgende volgorde van maatregelen voorgesteld:

Fase 1. Service op grondstoffen verhogen en de service op restafval verlagen;

Fase 2 2. Variabele heffing invoeren.

7.1 FASE 1. SERVICE OP GRONDSTOFFEN VERHOGEN

In deze paragraaf worden de maatregelen besproken om de service op grondstoffen te verhogen. Het is belangrijk om het beleid vooral te richten op de grondstofsoorten die nog veel in het restafval voorkomen. Voor Bergen zijn dit PBD, GFT en OPK. De volgende maatregelen worden als eerste ingevoerd (2022-2023):

- 4) Service grondstoffen omhoog;
 - a) Intensivering service bij hoogbouw;
 - b) Uitrol PBD minicontainer aan huis;
 - c) Service op OPK omhoog;
 - d) Service op textiel omhoog;
 - e) Service op luiers en incontinentiemateriaal;
- 5) Milieuparkjes op orde;
- 6) Een goede milieustraat met hogere service op grondstoffen.

7.1.1 Gft: Intensivering service bij laag- en hoogbouw

Bewoners van de laagbouw blijven net als nu gebruik maken van hun minicontainer voor gft. De gft minicontainer wordt één keer in de drie weken geleegd. In de maanden april, mei, oktober en november kan er extra behoefte zijn door snoei of plantactiviteiten. In de hele gemeente worden hiervoor bladkorven geplaatst in het voor- en najaar. Inwoners kunnen hier bladeren maar ook snoeimateriaal in kwijt; Daarnaast kunnen inwoners gratis hun snoeiafval kwijt bij de milieustraat. Is dit te weinig, dan kunnen inwoners gratis tweede minicontainer voor gft aanvragen. Daarnaast bekijken we de mogelijkheden om in het voor- en najaar een extra logistieke inzamelronde te rijden voor snoeiafval.

De gemeente plaatst bij de hoogbouw voorzieningen om gft te scheiden, zo plaatst de gemeente bovengrondse gft cocons, waar bewoners met een toegangspasje groente-, fruit- en etensresten kwijt kunnen; Om het afval inpandig op te slaan krijgen de bewoners van flat en appartementencomplexen op verzoek eenmalig een gft keukennemertje

7.1.2 PBD: uitrol derde minicontainer

Bewoners van laagbouw krijgen een derde minicontainer van 240 liter voor PBD aan huis. De container wordt één keer in de drie weken geleegd. Bevalt dit wegens ruimtegebrek niet (na een proeftijd van 4 maanden), dan heeft de bewoner twee keuzes:

- De PBD-container wordt teruggegeven. De inwoner gaat zelf PBD wegbrengen naar de milieustraat of naar de ondergrondse containers die verspreid in de gemeente staan.
- De container voor RESTAFVAL van 240 liter kan geruild worden voor een kleine container van 140 liter.

- De PBD container kan alleen gekozen worden in 240 liter variant. Door het lage gewicht en het grote volume van de afvalstroom leveren kleine containers problemen tijdens de lediging. Het afval klemt makkelijker vast in een kleine container.

Daar waar de uitrol van een derde minicontainer tot problemen leidt omdat de tuintjes te klein zijn, worden ondergrondse containers geplaatst voor restafval. Dit zal bijvoorbeeld gebeuren in delen van de kern Egmond aan Zee. De inwoners in deze gebieden hebben dan net als nu twee minicontainers aan huis: Alleen is voortaan één voor gft en één voor PBD. Zie ook hoofdstuk 8.1

Het restafval van de hoogbouw blijft ook in de toekomst nagescheiden. Voor de invoering van een tariefprikkel wordt rekening gehouden met een aangepast tarief, waarbij rekening wordt gehouden dat de inworp ook een deel PBD bevat. Zij mogen hun PBD ook zelf scheiden en wegbrengen naar de milieustraat of naar de ondergrondse containers die verspreid in de gemeente staan.

7.1.3 Oud papier en karton (OPK)

In de gemeente Bergen kunnen inwoners hun oud papier en karton momenteel naar 18 boven- en ondergrondse verzamelcontainers voor OPK brengen of naar drie milieustraten. Daarnaast kunnen inwoners van Bergen momenteel bij basisscholen en sportverenigingen hun OPK inleveren.

In dit plan houden we rekening met een aantal extra verzamelcontainers voor OPK zodat inwoners op elk gewenst moment hun OPK kwijt kunnen. Inwoners kunnen nog steeds zelf de keuze maken of zij het OPK bewaren voor de vereniging of school of dat zij het in een ondergrondse container werpen.

Door de enorme toename van het online bestellen blijven er meer en meer grote kartonnen dozen staan naast de OPK containers. De bestaande gleuf is vaak te klein voor deze grote dozen. Daarom maken we in alle nieuw te plaatsen verzamelcontainers voor OPK een zogeheten kartongleuf. Deze gleuf is breder en hoger waardoor ook grote dozen in de papiercontainer gedeponerd kunnen worden.

We onderzoeken de invoering van een JA-Ja sticker. Landelijk zijn veel grotere gemeenten gestart met dit initiatief. Er worden momenteel nog steeds juridische procedures over gevoerd, maar bij een positieve uitkomst van deze procedures wil de gemeente deze maatregel ook in Bergen doorvoeren. De maatregel houdt in dat een huishouden dat géén bladen wil ontvangen géén sticker hoeft te plakken. Als een huishouden wel reclaimedrukwerk en huis-aan-huisbladen wil ontvangen kan gekozen worden voor een ja/ja of een nee/ja sticker. Een huishouden kan hiermee circa 34 kilo papier per jaar besparen.

Figuur 12: Voorbeeld Ja-Ja Sticker

- Er worden ca 10 extra verzamelcontainers geplaatst voor OPK.
- Alle nieuw te plaatsen OPK containers worden voorzien van een kartongleuf.
- De inzamelmogelijkheden bij scholen en verenigingen blijft bestaan;
- De gemeente gaat over op ja/ja stickers: geen sticker betekent geen reclaimedrukwerk én geen huis-aan-huis-bladen.

Tijdens het bespreken van dit onderwerp bij het inwonerpanel werd de suggestie geopperd om de mogelijkheden te bekijken van de inzameling van oud papier aan huis door verenigingen. Momenteel staat deze manier van inzamelen door meerdere oorzaken onder druk. Zo is de marktprijs van oud papier laag, kan de veiligheid van inwoners als inzamelaars minder

makkelijk gewaarborgd worden en leveren de inzameltijden logistieke uitdagingen voor de chauffeurs van de voertuigen als we kijken naar de rij- en arbeidstijdenwetgeving. De ontwikkelingen met Corona hierboven op hebben in veel gemeenten er juist voor gezorgd dat deze dienstverlening versneld is afgebouwd.

De samenstelling van het oud papier en karton verandert snel. De pakketdiensten leveren veel grotere verpakkingskartons en de inzamelmethoden zijn hier nog niet op aangepast. Wij stellen daarom voor om de ontwikkelingen op deze stroom gedurende de grondstoffenperiode nauwlettend te volgen, en daar waar nodig de dienstverlening op deze afvalstroom aan te passen

7.1.4 Textiel

De gemeente Bergen beschikt momenteel over 3 ondergrondse en 9 bovengrondse containers voor textiel. Ze haalt hiermee ongeveer 5 kilo per inwoner per jaar op. Dit ligt in lijn met het landelijke gemiddelde. Er zit echter ook nog steeds 4 kilo in het restafval. Verbetering is mogelijk door betere voorlichting over wat er allemaal bij het textiel mag. Ook houden we de mogelijkheid open om jaarlijks een aantal inzamelrondes aan huis te laten uitvoeren door een vrijwilligersorganisatie. Hiervoor stelt de gemeente jaarlijks een vast aantal vergunningen ter beschikking.

We houden ook rekening met 2 extra verzamelcontainers voor textiel in de gemeente. Inwoners kunnen hiermee op elk gewenst moment hun textiel kwijt zodat dit niet in het restafval beland.

7.1.5 Milieuparkjes op orde

Om een goede service op grondstoffen te kunnen bieden, moeten de milieuparkjes geoptimaliseerd worden in de gemeente. Dit betekent dat bestaande de bestaande milieuparkjes worden bekeken, en zo nodig uitgebreid, en waar mogelijk er extra inzamelpunten voor met name papier en kleine elektrische apparaten worden ingericht. Inwoners moeten weinig moeite hoeven doen om hun gescheiden grondstoffen kwijt te kunnen. Denk aan OPK-containers op centrale posities in de wijk. Bij supermarkten zijn de milieuparkjes momenteel al uitgerust met containers voor glas, OPK, textiel en PBD.

7.1.6 Een goede milieustraat met een hoge service

Om richting de doelstelling van 30 kilogram restafval in 2025 te komen moeten we ook kijken naar hoe het grof huishoudelijk restafval beter gescheiden kan worden. Dit traject wordt nader uitgewerkt in de notitie over het circulair centrum.

7.2 FASE 1: SERVICE OP RESTAFVAL VERLAGEN

Van de ervaringen uit andere gemeenten weten we dat het uitdelen van een container voor kunststof materialen ervoor zorgt dat veel inwoners hun plastic veel beter gaan scheiden. In sommige gevallen stijgt de inzameling van plastic, blik en drinkpakken met meer dan 100%.

Toch betekent dit niet automatisch een vermindering van de hoeveelheid restafval. Sterker nog, we zien dat inwoners de vrijgekomen ruimte in hun rolcontainers opvullen met andere reststromen, zoals bijvoorbeeld grof afval. Het is dus belangrijk om de verhoging van de service op de grondstoffen te combineren met een verlaging van de service op de restafval inzameling, zodat de verleiding van opvullen komt te vervallen.

De service op restafval wordt omlaag gebracht. Dit doen we door de minicontainer voor het restafval minder vaak te legen. Inwoners kunnen voortaan één keer in de drie weken (was twee) hun restafval aanbieden. Dit stimuleert inwoners om beter afval te scheiden, omdat men anders niet uitkomt met de beschikbare ruimte in de minicontainer.

- De minicontainer voor restafval wordt één keer in de drie weken geleege in plaats van één keer in de twee weken.
- Deze maatregel is in andere gemeenten effectief gebleken.

7.3 FASE 2 INVOEREN VARIABELE HEFFING

Nadat de service op grondstoffen op orde is gebracht wordt een variabele heffing ingevoerd die beter afval scheiden lonend maakt en slecht afval scheiden duurder.

7.3.1 Variabele heffing: DIFTAR

Bij een variabele afvalstoffenheffing betalen inwoners die meer afval ongescheiden als restafval aanbieden meer dan de inwoners niet hun afval beter scheiden. Met andere woorden; de gemeente belooft het goed scheiden van het afval.

Voor het invoeren van een variabele heffing krijgen de minicontainers voor restafval een chip om het aantal malen dat men restafval aanbiedt te registeren. Inwoners kunnen kiezen tussen de bestaande 240 liter minicontainer voor restafval of een kleinere minicontainer van 140 liter. In beide containers zit een chip, die registreert wanneer de container is aangeboden. De heffing bestaat uit een vast gedeelte, dat voor iedereen gelijk is en een variabele gedeelte, dat afhankelijk is van hoe vaak men de restafvalcontainer aanbiedt. Het blijkt dat bij het invoeren van een variabele heffing, inwoners de minicontainer gemiddeld tussen de 6 tot 13 keer per jaar aanbieden;

Bij hoogbouw gaat men als variabel deel van de heffing betalen per worp van het restafval in de container; De ondergrondse containers bij hoogbouw zijn uitgerust met een trommel en toegangsregistratie;

- Inwoners die afvalstoffenheffing betalen krijgen per huishouden één minicontainer voor gft, PBD en restafval;
- Bewoners van laagbouw kunnen kosteloos een extra gft minicontainer aanvragen bij de gemeente;
- Door de chip in de minicontainers voor restafval is goed inzichtelijk wie er een niet-legale minicontainer heeft, oftewel meer minicontainers heeft per huishouden dan is toegestaan. Ook sluiten we hiermee het aanbieden van bedrijfsafval uit.

7.3.2 Grof afval inzamelen aan huis tegen betaling

Door het grof afval naar de milieustraat te brengen helpen inwoners mee met een goeie afvalscheiding. Immers al het afval wordt op de milieustraat gescheiden aangeboden in diverse afvalstromen, en slechts een klein deel van het afval wordt als grof restafval verbrand. Dit is anders bij het aanbieden van grof afval aan huis. Dit afval wordt ingezameld in één voertuig, en wordt integraal verbrand. Om de doelstelling te bereiken is het noodzakelijk dat ook het grove restafval zo veel als mogelijk gescheiden wordt aangeboden. Dit past het best bij de inzameling op de milieustraat.

De gemeente blijft een grofvuilservice aanbieden, voor de mensen die niet in staat zijn om het afval naar de milieustraat te brengen. Op het moment dat de financiële prikkel wordt ingevoerd, zullen inwoners voor deze afspraak ook gaan betalen. (Dit was voorheen uiteraard ook het geval, maar minder zichtbaar, omdat de kosten in de afvalstoffenheffing zaten.) Op deze wijze zorgen we ervoor dat meer grof huishoudelijk afval wordt gescheiden, en voorkomen we dat inwoners de financiële prikkel omzeilen door het huishoudelijk afval aan te bieden als gratis grof afval aan huis.

7.4 SNELLE EN MINDER SNELLE ADAPTERS

Doordat grondstoffenplan in meerdere stappen in te voeren, ontstaan er ook meerdere momenten waarop mensen hun gedrag kunnen aanpassen. Dit kunnen wij het beste illustreren door een aantal situaties te beschrijven:

	HUIDIG	OPLOSSING EN GEDRAGSVERANDE- RING
Wel meedoen in FASE 1	Een echtpaar doet niet heel veel aan afval scheiden. De GFT container gebruiken ze alleen voor tuinafval. Ze vinden vooral dat afval weggooien geen extra moeite moet kosten.	<p>FASE 1: Eigenlijk zaten ze niet te wachten op een PBD container. Ze zagen op tegen het idee elke keer te moeten nadenken over wat en waar. Maar de afvalcoach die aanbelde, gaf tips voor in huis, en zei dat het snel zou wennen. Ze hebben zich laten overhalen het toch maar een tijdje te proberen. Bij twijfel gooien ze het bij het restafval. Dan gaat die container maar een keer vaker naar buiten. Over een paar maanden zullen ze eens kijken of het echt te doen is met dat PBD. Hij kan altijd nog terug.</p> <p>FASE2: nu zijn ze wel blij dat ze al even hebben kunnen oefenen met de PBD container, want het scheelt toch maar fijn in het aantal keer dat de restafvalcontainer aan de straat moet. Soms kunnen ze zelfs wel zes weken met hun restafvalcontainer zonder dat deze leeg hoeft.</p>
Niet meedoen in FASE 1	In dit gezin gaan er heel wat verpakkingen doorheen. Ze willen best PBD apart houden in zakken maar dat wegbrengen naar die supermarkt, dat is zo'n eind! Uiteindelijk gaat dus nog best veel verpakkingsmateriaal mee met het restafval.	<p>In FASE 1 hebben ze de extra container voor PBD geweigerd. Die zou echt in de weg staan. Voorlopig gaan ze door met alles in de grijze container te gooien. Ze weten dat dan in de toekomst meer geld gaat kosten</p> <p>In FASE 2 blijkt het toch meer geld te kosten dan gepland. Ze gaan toch nog maar eens kijken of er nog wat te besparen valt door bijvoorbeeld papier, plastic en kleding apart weg te brengen. Ze hopen dat er in hun wijk ondergrondse containers voor restafval komen, dan kunnen ze de grijze container inruilen voor een PBD-container. Want dat kost dan geen extra ruimte.</p>

7.5 EVALUATIE

Medio 2023 wordt een evaluatie uitgevoerd om te kijken waar we staan in de gemeente Bergen. Op basis van de evaluatie kan de gemeente aanvullende stappen nemen die samen met de tariefprikkel in 2024 wordt ingevoerd.

8 MAATWERK

Net als in de mode zorgt het invoeren van een standaardpakket ervoor dat een groot deel van de inwoners van de gemeente Bergen op een goede manier bediend worden. Sommige inwoners hebben door hun bijzondere omstandigheid echter behoefte aan dienstverlening die enigszins afwijkend is. Deze mogelijkheden bespreken we in dit hoofdstuk

Rest op afstand

8.1 MAATWERK REST OP AFSTAND

Veel inwoners van de gemeente kijken uit naar betere scheidingsmogelijkheden. Dit blijkt niet alleen uit de resultaten van de enquête, maar ook uit de vele aanvragen die de gemeente krijgt. Het beeld in de gemeente is wel gemêleerd. De enquête wijst ook uit dat in Egmond aan Zee, daar waar de tuintjes veelal klein zijn, de acceptatie van een derde container lager is. Daarom gaan er ertoe over om op deze locatie omgekeerd inzamelen te verkiezen: de restafval container bij huis vervalt ten faveure van een ondergrondse restcontainer op centrale plekken in de buurt. Inwoners krijgen hiervoor een toegangspasje en gaan per worp betalen. De minicontainers aan huis worden voor gft en PBD, zo blijft de service op grondstoffen hoog. Wil een inwoner na de proefperiode van vier maanden toch zijn PBD minicontainer teruggeven, dan moeten de inwoners zelf het PBD naar de ondergrondse containers, verspreid in de gemeente, of de milieustraat brengen.

8.2 MAATWERK MEDISCH AFVAL

Mensen met een medische indicatie mogen niet de dupe worden of de rekening moeten betalen van de invoering van een variabele heffing. Want hoe verhoudt zich het minder aanbieden van restafval tot het medicijnafval of het incontinentiemateriaal dat je hebt? Voor deze groep kan gedeeltelijke ontheffing van de afvalstoffenheffing worden aangevraagd. Zo kan deze groep inwoners een aantal keer gratis hun minicontainer restafval aan de weg zetten (10 keer want zo leert de ervaring bij een variabele heffing dat inwoners hun minicontainer aanbieden) of in geval van een ondergrondse container mogen zij 60 inworpen gratis doen. Zij betalen pas daarboven.

8.3 MAATWERK LUIERS EN INCONTINENTIEMATERIAAL

Voor luiers en incontinentiemateriaal is op dit moment onvoldoende recyclecapaciteit in Nederland. Er zijn wel een aantal initiatieven in ontwikkeling waarbij er ingezet wordt op het verhogen van deze capaciteit. Door het gebrek aan recyclecapaciteit wordt deze stroom nog grotendeels verbrand, en zamelen veel gemeenten deze stroom in samen met het restafval. Voor de mensen die luiers en incontinentiemateriaal hebben kan de restafvalcontainer gaan stinken. Gemeenten die overstappen op een systeem waarbij restafval minder frequent wordt ingezameld combineren dit om deze reden vaak met een separate oplossing voor luiers en incontinentiemateriaal, zodat de verlaagde inzamelfrequentie van het restafval geen (stank)overlast veroorzaakt voor mensen met luiers en incontinentiemateriaal.

Naast wegwerpluiers kunnen wasbare luiers worden gebruikt als duurzaam alternatief. Herbruikbare luiers hebben tegenwoordig een hoog gebruiksgemak en de kosten per kind zijn aanzienlijk lager dan met wegwerpluiers. Diverse gemeenten stimuleren het gebruik van wasbare luiers.

Voor luier- en incontinentiemateriaal plaatsen we op centrale locaties in de gemeente ondergrondse containers speciaal voor incontinentiemateriaal, onderleggers en luiers. Inwoners kunnen een pasje hiervoor aanvragen en dan kosteloos dit materiaal hierin kwijt. Inwoners met incontinentiemateriaal schamen zich wellicht hiervoor. Deze groep kan ervoor kiezen

om gebruik te blijven maken van de restafvalcontainers. In dat geval krijgen ze of 60 worpen per jaar gratis in geval van een ondergrondse restafvalcontainer (indien zij in hoogbouw wonen) dan wel mogen zij 10 keer per jaar hun restafval minicontainer kosteloos aanbieden. Daarna gaan zij pas betalen per worp of aanbieding van de minicontainer.

Figuur 13: luiercontainer

Sociale minima

8.4 MAATWERK SOCIALE MINIMA

Het streven is elke inwoner bewust te maken van het scheiden van afval waarbij wij de service op grondstoffen verhogen en de service op restafval verlagen. Hierbij geldt bij invoering van de variabele heffing dat de vervuiler betaald. In gemeenten die al werken met een variabele heffing, is gebleken dat inwoners de minicontainer voor restafval hierbij nog slechts maximaal 6 tot 13 keer aanbieden. Bij hoogbouw geldt een aantal inworpen van ca. 60.

Sociale minima hebben in de huidige situatie vrijstelling van betaling van de afvalstoffenheffing. In de nieuwe situatie blijft deze vrijstelling voor het gelden voor het vastrecht. Daarnaast willen wij voor deze doelgroep budgetneutraal werken waarbij wij het creëren van bewustwording niet uit het oog willen verliezen. In de praktijk betekent dit dat wij deze doelgroep aanbieden om 10 keer kosteloos hun minicontainer voor fijn restafval aan de weg kan zetten, dan wel 60 gratis worpen krijgt in een ondergrondse container (bij hoogbouw). Als in de toekomst blijkt dat het scheiden van grondstoffen meer en meer zorgt voor minder restafval, dan zal onderzocht worden in hoeverre het aantal gratis aanbiedingen/worpen gereduceerd kan worden zonder dat het voor deze doelgroep onnodige hoge kosten met zich mee zal brengen.

Slecht ter been

8.5 MAATWERK VOOR INWONERS DIE SLECHT TER BEEN ZIJN

Wanneer restafval in ondergrondse containers aangeboden moet worden, kan het zijn dat inwoners die slecht ter been zijn dit met kleinere afvalzakjes doen. Zo kan het sjuwen van zakken beperkt blijven. Bij woonlocaties voor senioren passen we de inworptrommels van de containers aan met een andere inworptrommel (kleinere). Deze kleinere inworp krijgt een eigen inworptarief. Zo hoeven deze inwoners niet meer met een zware zak te sjuwen. Iedereen die een minicontainer heeft voor restafval kan deze op verzoek deze omruilen tegen een kleiner formaat. Voor dit formaat hoeven zij dan ook een lager tarief per aanbieding te betalen.

8.6 MAATWERK VOOR NIEUWE BEWONERS

Voor de nieuwe inwoners van de gemeente Bergen wordt een 'afvalinformatiepakket' samengesteld. Dit pakket wordt uitgereikt of opgestuurd na een inschrijving in de gemeente. In dit pakket leggen we in een mooie infographic uit hoe de afvalstromen in de gemeente het best kunnen worden gescheiden, en geven we uitleg over de afvalapp.

8.7 MAATWERK VOOR RECREATIEWONINGEN

Binnen de gemeente Bergen is het recreëren in twee verschillende wijzen geregeld. Echte vakantieparken, hotels en pensions waar er op grootschalige wijze wordt gerecreëerd zijn commerciële instellingen. De gemeente haalt hier geen huisvuil op. De parken moeten zelf voorzieningen treffen met een van de marktpartijen voor de gescheiden inzameling van het recreatievuil.

Daarnaast zijn er in de gemeente Bergen ook een groot aantal recreatiewoningen. Dit zijn veelal woningen die op het terrein liggen van de hoofdbewoners, en die met name in de zomerperiode worden verhuurd. Zodra deze woningen een recreatiestatus hebben, betalen ze afvalstoffenheffing, krijgen ze inzamelmiddelen, en worden ze ook opgenomen in de gebruikelijke inzamelrondes.

De huurders en verhuurders vormen een aparte doelgroepen die een op hen toegesneden benadering verlangen.

- Huurders kennen de inzamelregels van de gemeente niet, en weten vaak niet op welke wijze zij hun afval goed kunnen scheiden. Omdat hun verblijf in de gemeente slechts (zeer) tijdelijk is moet alle informatie die wordt aangeboden zeer laagdrempelig zijn. Daarbij dient ook rekening gehouden te worden met de verschillende talen.
- Verhuurders van vakantiewoningen, B&B 's en Airbnb belang hebben bij een goede afvalscheiding. Verhuurders krijgen immers de rekening voor slechte afvalscheiding. Deze ontwikkeling wordt nog eens versterkt door de invoering van een tariefprikkel. Daarom nemen we verhuurders van verblijven in een vroeg stadium mee bij de uitrol van het nieuwe beleid. We ontwikkelen samen met deze doelgroep communicatie uitingen voor de huurder/toeristen. Hierbij valt te denken aan hand-outs en posters voor in de vakantie verblijven.

Gelukkig voorspellen we ook wind in de rug: voor veel van onze bezoekers is goed afvalscheiden inmiddels gemeengoed. We kunnen hen verwelkomen met een inzamelsystematiek die veel lijkt op de situatie zoals bij hen thuis.

9 NEVENEFFECTEN

Alle veranderingen die we doorvoeren in het grondstoffenbeleid gaan gepaard met neveneffecten. In dit hoofdstuk gaan we in op mogelijke weerstand en hoe zich dit kan uiten in ongewenste neveneffecten.

(hier nog wat opnemen uit onderzoek IPR normag)

9.1 WEERSTAND

Alle veranderingen zorgen voor weerstand

Het is belangrijk dat we weerstand op de juiste manier duiden en daar op een goede en pragmatische manier mee omgaan.

- a) Weerstand betekent niet dat iedereen tégen verandering is. Dat zou impliceren dat je ofwel moet stoppen met veranderen ofwel alle weerstand moet verwijderen en het liefst zo snel mogelijk.
- b) Een tweede gevaar schuilt in het woord 'tegen'. Dat suggereert dat je tijdens veranderingen met voor- en tegenstanders van doen hebt. Er zijn daarentegen heel veel verschillende persoonlijke omstandigheden. Het is niet mogelijk om op een betaalbare wijze voor iedereen een ideaal systeem in te richten, maar door slimme keuzes aan te bieden (samen doen met een rolcontainer voor plastic; maatwerk voor luiers etc.) kunnen we wel een goed palet van maatregelen aanbieden.
- c) Weerstand hoeft niet altijd opgelost te worden. Veranderen gaat gepaard met weerstand, dat is een gegeven. We moeten ons vooral richten op welke wijze we met deze weerstand omgaan. Het (h)erkennen van weerstand in de communicatie kan al helpen bij het verminderen van weerstand.

9.2 VERVUILING VAN DE GRONDSTOFFEN

Het gescheiden inzamelen van grondstoffen heeft weinig zin, als deze grondstoffen ongeschikt zijn voor recycling, omdat ze te veel vervuild zijn. Toch merken we in Nederland helaas dat er steeds meer situaties ontstaan dat een kleine groep inwoners bewust ervoor kiest om een recyclestream ongeschikt te maken voor recycling (onder door andere luiers of restafval bij het textiel, plastic bij het gft, restafval in het plastic).

We pakken dit op diverse manieren aan:

- 1) Communicatie/informatie voor inwoners over het hoe en waarom van gescheiden stromen. Hierin staat centraal wat we met de gescheiden stroom doen, wat we ervan maken, wat vervuiling is en welke effect vervuiling heeft en wat inwoners kunnen doen om de gescheiden stromen zo schoon mogelijk te houden.
- 2) Met lesprogramma's op scholen legt de gemeente het belang van afvalscheiden uit aan jongere generaties(zie ook 10.2.1).
- 3) Topic-campagnes over aparte afvalstromen; bijvoorbeeld de campagne "glas in het bakkie", waarin we inwoners uitleggen dat glas mag worden weggegooid met deksels, kurken en restjes.
- 4) De inzamelmiddelen zijn afgestemd op het afval dat erin moet. De glasbakken kennen bijvoorbeeld een ronde inzamelworp, die niet geschikt is voor ovenschalen en spiegels. Bij elk inzamelmiddel wordt goed afgewogen waar de balans zit tussen gemak voor de inwoner en het zo schoon mogelijk houden van de afvalstromen.

Weerstand

Vervuiling grondstoffen

- 5) Afvalcoaching en handhaving in wijken. Dit vindt plaats door middel van op de inzamel-middelen (oranje en rode kaarten), persoonlijke gesprekken met inwoners, en uiteindelijk in gerichte handhavingsactiviteiten.

Dumpingen en
bijplaatsingen

9.3 TOENAME ZWERFAFVAL

Met name tijdens de eerste periode na de invoering van de maatregelen kan de gemeente Bergen te maken krijgen met een toename van de hoeveelheid zwerfafval. De inwoners moeten naar verwachting nog wennen aan de nieuwe inzamelfrequentie. De inwoners die elke twee weken hun restafvalcontainer vol aan de weg zetten moeten hun gedrag aanpassen, want anders past het niet meer. Dit zal in het begin even wennen zijn. De verwachting is dat er met name in de beginperiode zakken naast de containers worden aangeboden. Met goede communicatie en een hoop tips en tricks proberen we inwoners te laten zien dat het ook in grotere gezinnen goed mogelijk is om drie of zelfs zes weken met een restafvalcontainer te doen, maar dat zal niet direct voor iedereen in de gemeente Bergen evident zijn. Het aanbieden van zakken naast de afvalcontainers, of op de locaties van de ondergrondse containers (zie hierbeneden) kan zorgen voor een (tijdelijke) toename van de hoeveelheid zwerfafval.

De BUCH laat de hoeveelheid zwerfafval voorafgaand aan de wijzigingen meten in een Nulmeting door I Focus en monitort de verandering die er als gevolg van het grondstoffenplan optreedt. In deze meting wordt het zwerfafval in de openbare ruimte gemeten en de bijplaatsingen en/of dumpingen.

Dumpingen en
bijplaatsingen

9.4 DUMPINGEN EN BIJPLAATSINGEN

Bij dumpingen en bijplaatsingen plaatsen inwoners afval in de openbare ruimte. In geval van een dumping is dit doorgaans een afgelegen anonieme plek in het plantsoen of afgelegen terrein. In het buitengebied komen we bijvoorbeeld geregeld wietafval tegen. Bijplaatsingen vinden we bij de (ondergrondse) verzamelcontainers. Grofvuil wordt naast de container gezet om het op te laten halen. Dit is op diverse plekken zo gewoon dat inwoners niet de moeite nemen om een afspraak te maken om het grof afval op te halen of het grofvuil naar de milieustraat te brengen. Ook gebrek aan vervoer en opslagmogelijkheid speelt een rol.

Daarnaast ontstaan er soms technische storingen in een verzamelcontainer doordat een te volle zak of een te groot stuk karton in de trommel is gepropt. Deze vallen dan niet naar beneden, waarna een storingsmonteur de versperring moet verwijderen. Tot die tijd is men aangewezen op een andere container. Niet iedereen neemt de moeite om het afval dan mee terug te nemen of in een nabije container te werpen. Sommige bijplaatsingen ontstaan door misverstanden. Niet alle inwoners die hun pasje vergeten zijn als ze bij de restafval container komen, nemen hun zak mee terug naar huis. Regelmatig zetten ze hun zak dan naast de container. De volgende persoon die bij de container komt, kan hierdoor de foutieve conclusie trekken dat de container vol of in storting is en de zak erbij zetten.

Veel inwoners gaven in de enquête aan dat ze bang zijn dat bij een tarief op restafval het zwerfafval en het dumpen van afval in andermans container sterk toeneemt. In de praktijk blijkt dat dit erg meevalt. Om dumpingen waar nodig toch te verminderen is extra handhaving nodig. Hier hebben andere gemeenten positieve ervaring mee. Ook hebben we mede daarom niet gekozen voor een variabele heffing op basis van een verrekening op het aantal kilogram restafval. Inwoners moeten bij dat systeem betalen voor het aantal kilogram restafval dat zij aanbieden. Dit kan leiden tot ruzies tussen inwoners in de gemeente (als de ene inwoner een zak afval bij de andere inwoner in de minicontainer stopt). Bij ons voorstel is dat niet het geval want inwoners bieden dan pas veelal hun minicontainer aan als deze echt vol is. Daarnaast hebben zij al de keuze gemaakt om de minicontainer aan te bieden. Naast afvalcoaches zijn ook boa's van belang om een variabele heffing tot een succes te maken .

Boa's hebben de bevoegdheid om boetes uit te delen. Zij kunnen inwoners een boete geven voor bijvoorbeeld het dumpen van afval en illegale bijplaatsingen.

Sommige locaties kunnen we ook met de openbare inrichting minder anoniem maken. Door verlichting of andere vormen van begroeiing. Minder anoniem zorgt vaak voor minder overlast.

10 FLANKEREND BELEID

Afvalcoaches

10.1 AFVALCOACHES

De BUCH leidt enkele medewerkers van afvalinzameling op tot afvalcoaches en zo nodig leiden zij extra afvalcoaches op. Daarnaast controleren de medewerkers van de afvalinzameling de inhoud van de minicontainers en blijkt dat er afval in zit wat er niet in hoort (bijvoorbeeld restafval bij gft of restafval bij PBD) dan geven zij de inwoners een rode kaart. De minicontainer wordt dan ook niet geleegd. Bij drie rode kaarten gaan afvalcoaches bij de desbetreffende inwoners langs om het gesprek aan te gaan en de mogelijkheden van afval scheiden te bespreken.

Communicatie

10.2 COMMUNICATIE

De nieuwe inzameling vraagt grote veranderingen in het gedrag van de inwoners. Daarvoor is gedegen communicatie-inzet een voorwaarde. Zonder een goed communicatieplan wordt de invoering van een variabele heffing geen succes.

Door gebruik te maken van de communicatie die eerder in de drie andere gemeenten is doorgevoerd is synergie en kostenefficiency te bereiken. Deze gezamenlijke campagne stijl biedt ruimte voor de lokale invulling voor de gemeente Bergen.

10.2.1 Kernboodschap van het afvalbeleid

Afval is grondstof. We willen die maximaal benutten en dat kan het best door het afval thuis goed te scheiden. De landelijke overheid heeft gemeenten de opdracht gegeven om in 2025 nog maar 30 kilogram restafval per inwoner per jaar over te hebben. Al het andere is goed te verwerken in nieuwe producten.

Daarom werken we aan een ander systeem van afval inzamelen. We maken het systeem zo dat thuis afval scheiden makkelijker en goedkoper wordt. We halen grondstoffen als PBD en gft aan huis op. Voor restafval geldt minder service: op termijn werken we aan een variabel tarief: grondstoffen halen we zonder extra kosten op, voor restafval moeten inwoners per keer betalen. Wie weinig restafval overhoudt, is goedkoper uit dan wie veel overhoudt.

Dit jaar voeren we al een aantal veranderingen in en we bereiden ons voor op het tariefsysteem dat in 2024 ingaat. We houden daarbij rekening met bijzondere omstandigheden: dan geldt maatwerk.

10.2.2 Strategie

We zetten in op kennis (wat gaat er gebeuren), draagvlak (neutrale tot positieve houding ten opzichte van nieuwe inzameling) en gedragsverandering (meer gaan afval scheiden).

De strategie is niet alleen gericht op informatieoverdracht. Een campagne die alleen gericht is op informatieoverdracht gaat niet bereiken dat mensen hun gedrag veranderen. Mensen maken namelijk het grootste deel van hun beslissingen op de automatische piloot. Om inwoners tot ander gedrag aan te zetten is het nodig om instrumenten te ontwikkelen die gericht zijn op:

- het veranderen van sociale normen; zoals laten zien dat de meerderheid het al doet;
- die motiveren tot ander gedrag; zoals een beloning;
- weerstand verminderen; belangrijke strategieën hierbij zijn: erkennen, keuzes bieden en eenvoudig maken;
- capaciteit en kennis: heeft de doelgroep de juiste informatie om het gewenste gedrag te vertonen?;

- gelegenheid: zijn er barrières, zoals gebrek aan ruimte om te scheiden?;
- veranderen van gewoontes: door iets aan de situatie te veranderen moet men de situatie opnieuw beoordelen. Bijvoorbeeld de container 180 graden draaien.

10.2.3 Algemene campagne en maatwerk per buurt

Bij de overgang naar een nieuwe manier van afvalinzameling, spelen al deze bovengenoemde componenten een rol. Het gaat dus niet alleen om goede communicatie. Voor de campagne moet in kaart gebracht worden wat er speelt. Dit zal verschillen per doelgroep. Waar veel ouderen wonen, spelen andere gedragscomponenten een rol, dan in een wijk met veel gezinnen of een wijk met veel allochtonen. Naast de algemene campagne worden specifieke elementen ontwikkeld die passen bij een bepaalde wijk of buurt om gedragsverandering te bereiken.

10.2.4 Campagne in drie fases

De campagne gaat uit van drie fases in de communicatie, zie het kader voor een voorbeeld voor de uitrol van PBD:

1. Informeren en weerstand reduceren: voordat de nieuwe maatregel wordt toegepast
2. Activeren gewenst gedrag: tijdens het uitvoeren van de maatregel
3. Feedback op gedrag: na het uitvoeren van de maatregel, periodiek terugkoppelen resultaten

Voorbeeld drie fases uitrol PBD mincontainer

Fase 1: informeren en weerstand reduceren 4 tot 6 weken voor de uitrol PBD containers

- *Introductie slogan en beeldmerk zodat dit eenvoudig te herkennen wordt door inwoners. Dit komt de gehele campagne terug.*
- *Visueel aantrekkelijk ogende flyer, folder of brief verspreiden.*
- *Activeer de associatie dat PBD een grondstof is.*
- *Zorg dat de boodschap aankomt zonder te lezen:*
- *Wat is de verhouding PBD in restafval?*
- *Wat kan er van PBD gemaakt worden?*
- *Vanaf wanneer gaat de gemeente beginnen?*
- *Laat inwoners alvast ervaring opdoen en beloon ze hiervoor. Inwoners kunnen bijvoorbeeld op een bepaalde dag alvast hun PBD inleveren op een centrale zichtbare locatie. Een 3D-printer maakt een cadeautje, zoals een sleutel-hanger van de gemeente. Anderen zien dat PBD inzamelen beloond wordt: dit werkt norm-activerend.*

Fase 2: Activeren gewenst gedrag: uitdelen minicontainer en actieflyer

- *Voorzie inwoners van alle informatie die ze nodig hebben door middel van een sticker op de minicontainer*
- *Wanneer/hoe vaak wordt de minicontainer geleegd?*
- *Waar is de clusterplaats? : Dit kan bijvoorbeeld met green graffiti of verf aangegeven worden op straat of met een symbooltegel*
- *Hoe moet de minicontainer neergezet worden?*
- *Op de sticker is ook ruimte voor de naam van de familie zodat dit persoonlijk wordt (eigenaarschap draagt bij aan gewenst gedrag)*
- *De boodschap wordt via de lokale krant, social media en gemeente website verspreid*
- *Herhaal de boodschap vaak: dit is belangrijk voor bestendigen van gedrag*

Fase 3: Feedback (3 tot 6 maanden na aanvang en periodiek herhalen)

- *Menselijk gedrag wordt enorm gestuurd door feedback.*
- *Terugkoppelen hoe een wijk/buurt het doet stimuleert gewenst gedrag en verspreid de gewenste norm.*
- *De boodschap moet gericht zijn op het gedrag bijv een informatiebord in de wijk met: inwoners van de wijk. hebben samen al ... kg PBD gescheiden.*
- *Een persoonlijke feedback op de container bijvoorbeeld in de vorm van een duim.*

10.3 EDUCATIE

10.3.1 Educatie op scholen

Om de transitie 'Van Afval naar Grondstof' serieus te nemen is het belangrijk het onderwijs hierbij te betrekken. Vanuit educatieve en opvoedkundige doelstelling is het nodig leerlingen bewust te maken van de waarde van grondstoffen. De gemeente wil bij scholen bewustwording creëren om op een juiste manier grondstoffen te scheiden en hier een ondersteunde rol in spelen. Zo leren kinderen op de basisschool al dat afval scheiden normaal is en kunnen zij hun ervaring mee naar huis nemen zodat er thuis ook goed gescheiden wordt. Dit sluit ook aan bij de doelstelling van de Rijksoverheid, het terugdringen van restafval in de dienstensector (waaronder de scholen vallen). In het Rijksoverheidsprogramma "VANG Buitenshuis" (onderdeel van het Rijks brede programma Nederland Circulair 2050) wordt onderzoek gedaan naar opschalingsmogelijkheden voor gescheiden inzamelen en afvalpreventie op scholen.

10.3.2 De Afvalvrije school

Door de bestaande inzamelcontracten worden scholen niet gestimuleerd gescheiden in te zamelen. De gemeente biedt scholen de mogelijkheid bieden dit wel te doen. Om dit te stimuleren biedt de gemeente een les/stimuleringspakket aan voor "Afvalvrije scholen BUCH". Dit lespakket heeft een positief effect op het scheiden van huishoudelijk afval. Hierdoor wordt het scheiden van afval steeds zichtbaarder en gezien als sociaal wenselijk.

Voor het slagen van de gescheiden inzameling op scholen is ook draagvlak nodig van de scholenbesturen en schooldirecties. Hierover spraken we met de Stichtingen, schoolbesturen en directeuren met als motto "Samen halen we er uit wat er in zit". De gemeente biedt de scholen het volgende programma

1. Inventarisatie afvalsituatie per school.
2. Faciliteren van inzamelmiddelen voor het gescheiden inzamelen.
3. Educatie / startpakket "Gescheiden inzamelen op basisscholen".
4. Ophalen van gescheiden PBD; Het inzamelen is conform de inzamelmethode van het Huis-aan-Huis inzamelen van PBD. De eerste twee jaar worden er geen kosten in rekening gebracht, na evaluatie wordt de inzamelmethode en tarieven vastgesteld.

Deze maatregel is in augustus 2020 van start gegaan. Vanaf dat moment zamelen 11 basisscholen in Bergen op basis van het programma Schoon Belonen het PBD bij de scholen in.

De scholen hebben een gebied rondom de school geadopteerd om zwerfafval vrij te houden, als tegenprestatie heeft de school praktijklessen gehad over bewustwording en voorkomen van zwerfafval en onderscheiden van de fractie.

10.3.3 Educatie in fase met het beleid

Het educatieprogramma voor afvalvrije scholen en zwerfafval gaat zoveel mogelijk gelijk lopen met de communicatiecampagne en fasering van het grondstoffenbeleid. De nadruk binnen het educatieprogramma wordt afgestemd op welke maatregelen worden uitgerold en waar de communicatiecampagne zich op richt. Dit wordt jaarlijks bepaald. Op die manier versterken beide onderdelen elkaar. Zo wordt het komende jaar veel aandacht besteed aan PBD inzamelen en meer service op grondstoffen. Met de communicatiecampagne proberen we hier zoveel mogelijk huishoudens over te bereiken en hen aan te zetten tot ander gedrag. Als kinderen uit deze huishoudens op school vervolgens met dezelfde boodschap en gedragsverandering bezig zijn, versterken beide activiteiten elkaar. Herhaling van de boodschap, laten zien dat meer mensen dit doen (norm bevestigend) en het verspreiden van kennis, zijn namelijk essentieel om mensen van gedrag te laten veranderen.

10.4 PORTAAL OVER AFVALSCHEIDING

Een van de aanbevelingen uit het inwonerpanel is de inrichting van een digitaal portaal over de circulaire economie en afvalscheiding. Veel initiatieven worden lokaal of landelijk ingericht, maar slechts weinig mensen zijn op de hoogte van de mogelijkheden die er zijn. Zo zijn er in de buurt van de gemeente Bergen een aantal initiatieven (verpakkingsloos kopen bij de plaatselijke boeren, analoge en digitale weggeefcorners, repaircafe's en upcycle-initiatieven) die een circulaire ambitie koppelen aan lokale bedrijvigheid en werkgelegenheid. De gemeente kan een belangrijke rol vervullen door deze initiatieven en de mensen die hierachter zitten een digitaal platform te bieden, en deze aan elkaar te verbinden. Dit portaal kan ruimte bieden voor

- 1) Lokale initiatieven die passen binnen de circulaire gedachte
- 2) Landelijke initiatieven voor doelgroepen, zoals bijvoorbeeld wasbare luiers.
- 3) Informatie over landelijke ontwikkelingen op het gebied van afvalscheiding
- 4) Een gebruikersforum met tips van inwoners over afvalscheiding in huis
- 5) Vragen en antwoorden over afvalscheiding

11 FINANCIËEL KADER

De gemeente Bergen maakt in het najaar van 2021 de keuze voor de uitvoeringsorganisatie voor de komende periode. De gemeente besluit op dat moment of zij voor de inzamelactiviteiten aansluit bij de buurgemeenten in de BUCH en de inzameling laat uitvoeren door de eigen uitvoeringsorganisatie van de BUCH of dat zij opnieuw een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afsluit met HVC.

Hierdoor ligt in dit grondstoffenplan de focus met name op de keuze voor een afgewogen maatregelenpakket dat de gemeente Bergen kan ondersteunen in het behalen van de doelstelling. Dit maatregelenpakket vormt in het vervolgtraject tevens de basis voor een transparante en eerlijke vergelijking voor deze keuze. Door vooraf de maatregelen vast te stellen zijn beide partijen vergelijkbaar (appels met appels), en kunnen beide partijen zich richten op hun meerwaarde voor de gemeente Bergen.

Doordat bij de samenstelling van het grondstoffenplan nog niet bekend is wie het gaat uitvoeren, is op dit moment nog geen financieel kader vast te stellen. Deze vaststelling vindt pas definitief plaats bij de keuze voor de uitvoeringsorganisatie in het najaar.

Toch kunnen we wel iets aangeven over het financiële kader:

1. Indien de gemeente niets doet dan loopt de afvalstoffenheffing in de komende jaren versneld fors op. Dit komt door een aantal ontwikkelingen die ook in dit grondstoffenplan zijn beschreven:
 - a. De rijksbelasting op verbranding loopt naar verwachting fors op
 - b. De verschuiving van bedrijfsafval naar huishoudelijk afval doordat mensen naar alle waarschijnlijkheid (ook na het aflopen van Corona) meer vanuit thuis blijven werken
 - c. De vergoedingen op de internationale grondstoffenmarkt blijven voorlopig laag
2. Dit betekent dat voor een goed vergelijk de situatie niet vergeleken wordt met de huidige situatie maar met de toekomstige 0 situatie bij gelijkblijvend beleid.
3. De maatregelen in het plan kennen structurele kosten en baten. Dit zijn financiële lasten en baten die jaarlijks terugkeren. Hieronder vallen onder meer
 - a. De inzameling van restafval, gft en PBD aan huis door middel van een mini-container aan huis die elke drie weken wordt geleegd
 - b. De inzameling van oud papier, glas, textiel, en elektrische apparaten in verzamelcontainers in de wijken
 - c. Het voordeel dat gemaakt wordt, doordat het restafval beter gescheiden wordt, waardoor er meer gerecycled kan worden, en er minder verbrand hoeft te worden
 - d. De kosten die gemaakt worden bij de individuele afrekening gebaseerd op het aantal ledigingen
 - e. De kosten die gemaakt worden voor het maatwerk van de doelgroepen

Het plan heeft als insteek dat deze structurele kosten en baten positief zijn ten opzichte van de insteek "niets doen". Met andere woorden, afvalscheiding is gunstig voor zowel milieu als de portemonnee.

4. Daarnaast zijn er ook een aantal eenmalige kosten die te maken hebben met de invoering van het systeem. Deze eenmalige kosten kunnen naar alle waarschijnlijkheid niet gedekt worden uit de structurele baten. Dit betekent dat voor de invoering van het grondstoffenplan extra budget gepland moet worden. De hoogte van deze kosten zijn net als de kosten die hierboven zijn benoemd afhankelijk van de keuze

voor de uitvoeringsorganisatie. Ze worden dus samen met de structurele kosten en baten definitief vastgesteld in de keuze van de uitvoeringsorganisatie.

- a. Kosten voor de communicatie rondom de implementatie
- b. Eenmalige inrichtingskosten
- c. Opschoning van het gegevensbeheer
- d. Kosten voor maatregelen ter voorkoming van de neveneffecten.

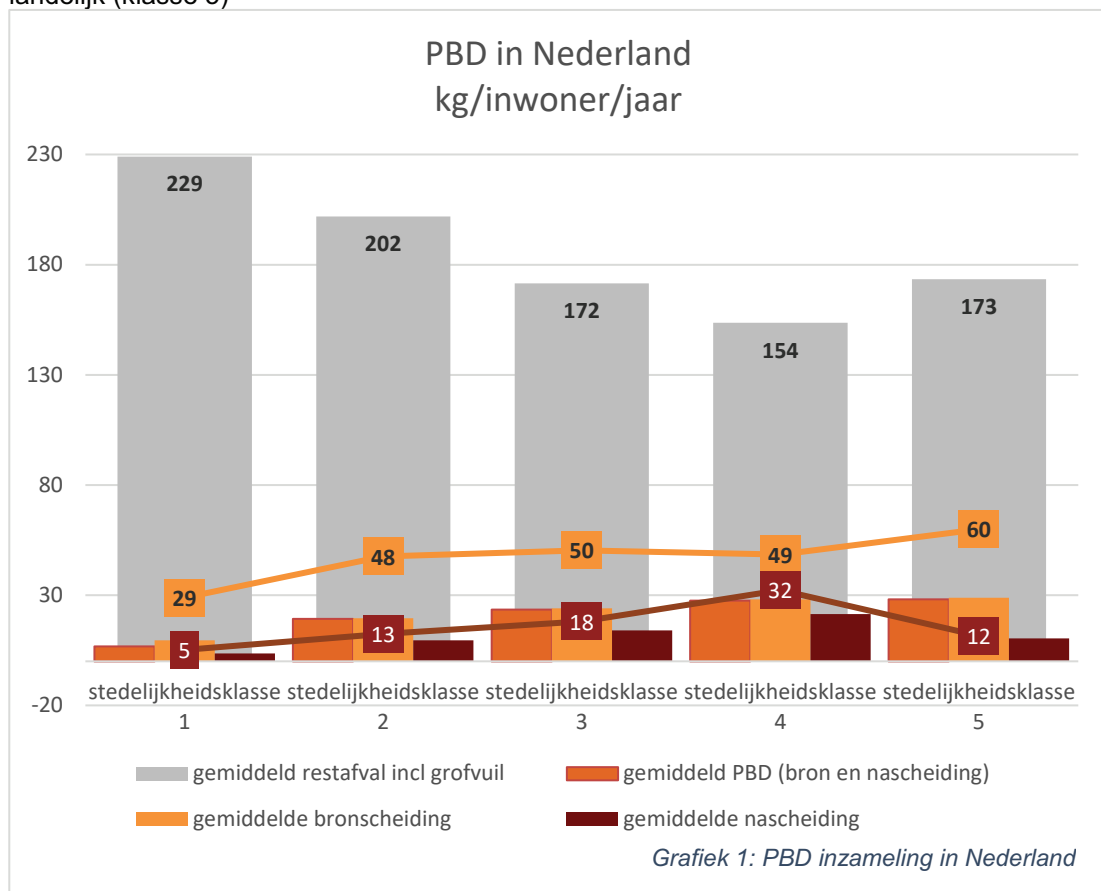
BIJLAGE 1: BRON- OF NASCHEIDING VAN PLASTIC BLIK EN DRINKPAKKEN

Een discussie die regelmatig in met name sterk verstedelijkte gemeenten gevoerd wordt, is de discussie welk systeem beter is voor afvalscheiding: bron- of nascheiding. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de materie.

Bij bronscheiding wordt het afval gescheiden ingezameld. De inwoner scheidt het afval in huis en biedt het in container, zak of los aan op de dag dat het wordt ingezameld. Het bron-gescheiden materiaal wordt direct aangeboden aan de sorteerder/verwerker. Bij nascheiding scheidt de inwoner het afval dat geschikt is voor de nascheiding niet. Hij biedt het Plastic, Blik en Drinkpakken (PBD) in één container met het restafval aan. Het afval wordt bij de verwerker door een machine nagescheiden. De meeste gemeenten in Nederland doen aan bronscheiding voor PBD. Alle gemeenten doen aan bronscheiding van papier, glas, textiel en gft.

11.1 DE CIJFERS IN NEDERLAND (2018)

In dit hoofdstuk bekijken we welke resultaten er gehaald worden met bron- en nascheiding. De laatste cijfers die bekend zijn bij het CBS en Rijkswaterstaat stammen van 2018⁷. De gemeenten zijn verdeeld per stedelijkheidsklasse. Van zeer sterk stedelijk (klasse 1) tot zeer landelijk (klasse 5)

⁷ Gepubliceerd 20 december 2019. In totaal hebben 304 gemeenten gegevens opgeleverd over hun bron en nascheiding van PBD. De missende gemeenten leveren geen of onvolledige cijfers aan. Ook een deel van de OMRIN

In de bovenstaande grafiek staan de resultaten van PBD (Plastic, Blik en Drinkpakken) scheiding per stedelijkheidsklasse, onderverdeeld naar bron- en nascheiding. We kunnen op basis van de cijfers de volgende conclusies trekken:

1. Gemiddeld zamelen inwoners in de kleinere plattelandsgemeenten meer PBD in. In de zeer sterk stedelijke gemeenten blijft de inzameling van PBD achter.
2. PBD is slechts voor een klein deel verantwoordelijk voor de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar. De afvalstroom is volumineus in de afvalcontainer, maar weegt nauwelijks iets. Om veel minder restafval te krijgen moeten met name de afvalstromen composteerbaar afval en papier beter worden gescheiden.
3. Slechts 8% van alle gemeenten zamelt exclusief via nascheiding in. Meer dan driekwart van de gemeenten met nascheiding past ook bronscheiding van PBD toe. Het aantal gemeenten met nascheiding groeit wel.
4. Voor alle stedelijkheidsklassen geldt:
 - a. De gemeenten die aan bronscheiding doen zamelen gemiddeld fors meer PBD in dan de gemeenten met alleen nascheiding;
 - b. De 'best practice' ligt ook fors hoger in bronscheidingsgemeenten dan in nascheidingsgemeenten.

cijfers 2018 Rijkswaterstaat kg/inw/jr	Heel Nederland			Bronscheiding			Nascheiding		
	aantal gemeenten	gemiddeld restafval incl grofvuil	gemiddeld PBD	aantal gemeenten	gemiddelde bronscheiding	beste practice	aantal gemeenten	gemiddelde nascheiding	beste practice
stedelijkheidsklasse 1	17	229	7	14	10	29	3	4	5
stedelijkheidsklasse 2	71	202	19	66	20	48	3	10	13
stedelijkheidsklasse 3	69	172	23	63	24	50	3	14	18
stedelijkheidsklasse 4	119	154	28	104	28	49	7	22	32
stedelijkheidsklasse 5	53	173	28	38	29	60	3	10	12

Tabel 1: Gegevens PBD inzameling in Nederland

11.2 WELK AFVAL IS GESCHIKT VOOR NASCHEIDING

Niet elke afvalstroom kan worden nagescheiden. Of je afval makkelijk kunt nascheiden heeft alles te maken met de samenstelling van de restafvalcontainer. Als de inhoud van de container droog is, zijn de stromen goed uit elkaar te halen (en te recyclen).

Wij gooien in Nederland echter veel composteerbaar afval en dan met name etensresten in deze restafvalcontainer (ca. 35%). Samen met de luiers geven deze etensresten een natte smurrie die ervoor zorgt dat afval aan elkaar gaat kleven en versmeerd raakt. Hierdoor wordt het nascheiden van veel grondstoffen praktisch nauwelijks uitvoerbaar⁸.

gemeenten mist. Hun resultaten zijn vergelijkbaar met de overige gemeenten met alleen nascheiding, De best practices blijven dezelfde.

⁸ De gemeenten rondom Eindhoven hebben in de afgelopen jaren in een uitgebreide businesscase onderzocht of het mogelijk was om op basis van 'natte nascheiding' afval te scheiden. Deze proef is in 2020 gestopt omdat niet voldaan kan worden aan de gestelde voorwaarden.

Plastic, blik en drinkpakken (PBD) kunnen we met de huidige stand van de techniek door middel van nascheiding wel goed uit het restafval halen. De nascheiding vindt mechanisch plaats door middel van infrarood camera's, soortelijke gewicht en omvang en volume van het afval.

Papier en textiel zijn ongeschikt voor nascheiding. Deze stromen zijn door de versmering zodanig vervuild dat ze niet opnieuw als grondstof kunnen worden gebruikt. De etensresten (bioafval) zijn deels te sorteren, maar zijn enkel nog bruikbaar voor vergisting tot schone brandstof. Er kan geen compost meer van gemaakt worden⁹. Dit betekent dat gemeenten die overgaan op nascheiding hiernaast ook altijd aan bronscheiding van oud papier, GFT, textiel en glas blijven doen.

11.3 KWALITEIT VAN HET BRON- EN NAGESCHIEDEN MATERIAAL

Doordat het proces van de bron- en de nascheiding zeer verschillend zijn, is het product wat hieruit komt ook totaal verschillend.

1. Bij bronscheiding doen inwoners mee op basis van vrijwilligheid. Dit betekent dat we niet het PBD afval krijgen van alle inwoners. De inwoners die meedoen, gooien echter vaak wel al hun PBD in de container of zak. Dit betekent dat alle kwaliteiten PBD (flacons, bakjes maar ook de folies) in de zak belanden. Het afval is relatief schoon. Dit betekent een hogere opbrengst per kilogram aangeleverd product.
2. Bij nascheiding gaat het restafval van alle inwoners in de sorteermachine. Maar doordat veel van het (met name kleinere afval) versmeerd in de container of de zak zit, is het lastiger om de kleine stukken (met name folies en dergelijke) uit het afval na te scheiden. De afvalstroom is niet schoon en de stank is lastig te verwijderen van het eindproduct. Er komt naar verhouding meer PolyEthileen en PolyPropeen (goed recyclebaar) vrij, maar de opbrengst van de stromen per kilogram geleverd product aan recycling is naar verhouding lager door de vervuiling.

11.4 DE KEUZE VAN DE GEMEENTE BERGEN

De gemeente Bergen kiest ervoor om gebruik te maken van zowel bron- als nascheiding. De bewoners die hun restafval aanbieden in een rolcontainer aan huis krijgen er een plastic container bij. Hier kiezen we vanwege de betere resultaten bewust voor bronscheiding.

Het restafval van de verzamelcontainers van de hoogbouw wordt nagescheiden. In de vaak wat kleinere flats is er minder ruimte voor gescheiden inzameling, waardoor de gemeente ervoor kiest om dit afval (net als in de huidige situatie) ook in de toekomst te blijven nagescheiden.

⁹ In het Landelijke Afvalbeheer Plan (LAP3) wordt compostering (al dan niet in combinatie met vergisting) aangegeven als minimale standaard